

Monitor

In deze publicatie vindt u het verslag van het jaarlijkse onderzoek naar de leerlingenzorg en zorg- en adviesteams (ZAT's) in het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland. Het onderzoek is verricht door de afdeling Onderwijs & Jeugdzorg van het Nederlands Jeugdinstituut in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De nadruk van het onderzoek ligt op de samenwerking van de leerlingenzorg van scholen voor middelbaar beroepsonderwijs en (externe) instellingen op het gebied van gezondheidszorg, welzijn, jeugdzorg, veiligheid en leerplicht in ZAT's, als ook op de bestuurlijke afspraken over de deelname van deze partijen in de ZAT's. In de *Monitor Deelnemerszorg en ZAT's in het middelbaar beroepsonderwijs 2010* zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

Paolo van der Steenhoven is als senior onderzoeker verbonden aan de afdeling Onderwijs & Jeugdzorg van het Nederlands Jeugdinstituut.

Dolf van Veen is bijzonder hoogleraar Grootstedelijk Onderwijs en Jeugdbeleid aan de Universiteit van Nottingham en lector op hetzelfde terrein aan de Hogeschool Inholland, en ambassadeur Samenwerken voor de Jeugd namens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

ISBN 978-90-814102-3-6

Nederlands
Jeugd
instituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

030 - 230 63 44

website www.nji.nl

e-mail info@nji.nl

Deelnemerszorg
en ZAT's in het middelbaar
beroepsonderwijs 2010

Monitor

Deelnemerszorg en ZAT's in het middelbaar beroepsonderwijs 2010

Paolo van der Steenhoven

Dolf van Veen

Colofon

© 2011 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft dit onderzoek verricht in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in deze publicatie zo juist en actueel mogelijk te maken. Auteurs of uitgever kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in deze publicatie zouden kunnen ondervinden.

Auteurs

Paolo van der Steenhoven (Nederlands Jeugdinstituut)
Dolf van Veen (Ambassadeur Samenwerken voor de Jeugd)

Vormgeving

Volta_ontwerpers

Omslagfoto

Marsel Loermans

Drukwerk

Buro Extern

ISBN

978-90-814102-3-6

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47
Postbus 19221
3501 DE Utrecht
Telefoon (030) 230 63 44
Website www.nji.nl

Inhoud

	Samenvatting	5
	Inleiding	17
1	Kenmerken van het mbo	19
	1.1 Scholen voor mbo in Nederland	19
	1.2 Kenmerken van de respons	20
	1.3 Verantwoording dataverzameling	20
2	Zorg in en om de school	22
	2.1 Samenwerking in deelnemerszorg	22
	2.2 Zorgfuncties	22
	2.3 Het interne zorgteam	24
	2.4 Voorzieningen voor deelnemerszorg	25
	2.5 Doorgaande zorglijnen vo-mbo	26
	2.6 Inzet preventieve diensten	28
	2.7 Voorzieningen voor risicjongeren	29
	2.8 Samenhang deelnemerszorg en sociale veiligheid	30
3	Schoolmaatschappelijk werk	32
	3.1 Capaciteit en potentieel bereik smw	33
	3.2 Dienstverband en uitvoering	34
	3.3 Contacten en hulpvragen	34
4	Bestuurlijk overleg met gemeenten	40
5	Zorg- en adviesteams in het mbo	44
	5.1 Alle roc's beschikken over ZAT	45
	5.2 Bereik en omvang besproken deelnemerspopulatie	47
	5.3 Functies van ZAT	48
	5.4 Administratieve organisatie ZAT	49
	5.5 Deelnemers aan het ZAT	53
	5.6 Borging samenwerking partners in ZAT	57

5.7 Werkrelaties met politie en justitie	60
5.8 Beoordeling van het functioneren van het ZAT	62
5.9 Gepercipieerde resultaten van het ZAT	66
 Bijlage 1 Betrouwbaarheidsmarges	 72
Bijlage 2 Gebruikte afkortingen	73

Samenvatting

Om problemen bij jongeren tijdig te kunnen signaleren én het hoofd te bieden, zodat zij hun opleiding succesvol kunnen afronden, is goede zorg in en om de school noodzakelijk. Mbo-instellingen geven de zorg in en om de school op verschillende manieren vorm. Het organiseren van structurele samenwerking tussen mbo-instellingen en organisaties in de hulpverlening is daarbij noodzakelijk. In 2010 signaleren we dat de afstand tussen onderwijs en zorg kleiner en de onderlinge afstemming beter wordt. De groei in het aantal zorgcoördinatoren speelt daarbij een belangrijke rol. De zorgcoördinator is het aanspreekpunt voor de inhoud, de kwaliteit en de organisatie van de zorgstructuur binnen de school. Het schoolmaatschappelijk werk is een basisvoorziening geworden op alle mbo-scholen. Deze structurele inzet betekent een belangrijke impuls voor het tijdig traceren van persoonlijke en maatschappelijke problematiek onder de deelnemers. Daarnaast bieden op de meeste roc's (85%) partners in de hulpverlening hun diensten aan binnen de school. Een voorbeeld daarvan is het schuldhulpverleningssprekuur. Van de roc's heeft 85% een of meer interne zorgteams. Om de schoolinterne zorg af te stemmen op de schoolexterne zorg, is een zorg- en adviesteam (ZAT) een krachtig instrument. In 2010 hebben alle 44 roc's een of meer ZAT's.

Het Landelijk Steunpunt ZAT verricht jaarlijks monitoronderzoek naar de zorgstructuur bij roc's, aoc's en vakscholen.

Meer zorgfunctionarissen

De zorgcoördinator is als deskundige het aanspreekpunt voor de inhoud, de kwaliteit en de organisatie van de zorgstructuur binnen de school. In 2010 beschikt 95% van de roc's over een of meer zorgcoördinatoren of soortgelijke functionarissen. In 2009 rapporteerde 89%

van de roc's dat zij een zorgcoördinator in dienst hadden, in 2008 was dat 49%. Zeker acht van iedere tien roc's (84%) hebben de taken en bevoegdheden van de zorgcoördinator geheel (33%) of gedeeltelijk (51%) schriftelijk uitgewerkt. In 2009 waren bij 76% van de roc's de taken en bevoegdheden (deels) schriftelijk uitgewerkt.

Een belangrijke rol in de zorgstructuur is daarnaast weggelegd voor de taakdocent zorg. Dit is een docent uit het opleidingsteam die basisbegeleiders ondersteunt bij het signaleren en formuleren van hulpvragen. Bij 80% van de roc's zijn taakdocenten zorg of medewerkers met een soortgelijke taak in dienst. Dat was bij 66% het geval in 2009. Vijf procent is thans bezig met de voorbereiding en 15% kent deze taak niet binnen de zorgstructuur.

De taken en bevoegdheden van de taakdocent zorg zijn bij 72% van de roc's geheel (26%) of deels (46%) vastgelegd. In 2009 had 59% van de roc's dat gedaan.

Als het gaat om zorg in en om de school, is de samenwerking tussen mbo-instellingen en vele organisaties in de jeugdsector breed en divers. Daarom geven we hierna feiten en cijfers van enkele bij het mbo betrokken zorgpartners en voorzieningen.

Meer capaciteit schoolmaatschappelijk werk

Het schoolmaatschappelijk werk (smw) vervult een belangrijke functie in het mbo wanneer de grenzen van leerlingbegeleiding van onderwijsmedewerkers van de school in zicht komen vanwege de omvang en intensiteit van problemen of omdat de totale leefsituatie een belangrijke oorzaak is van de problematiek. Het smw is inmiddels een basisvoorziening op alle mbo-scholen. In 2010 bieden alle responderende roc's smw aan. Twee scholen hebben weliswaar smw-functies maar voeren ze niet onder deze titel uit. Voor 2009 en 2008 bedragen de respectievelijke percentages roc's met smw 78% en 73%.

Het potentiële bereik van het smw - het aantal deelnemers per fte smw - is door uitbreiding van de personeelscapaciteit de laatste jaren groter geworden: er zijn meer maatschappelijk werkers aangesteld. In 2010 is landelijk 1 fte smw beschikbaar voor 2951 deelnemers tegen 4882 in 2009 en 6592 deelnemers in 2008. Het potentiële bereik van het smw bij de roc's in de G4-gemeenten is gemiddeld 1778 tegen 3696 deelnemers in de rest van Nederland (in 2009: 2795 tegen 6287).

In vergelijking met 2008 is de personeelscapaciteit voor smw verdubbeld. Een doorsnee roc in Nederland heeft 3,7 fte smw tegen 1,7 fte in 2008. De capaciteit van scholen in de vier grote gemeenten is gemiddeld 10,2 fte, aanzienlijk groter dan elders (2,6 fte).

Scholen voor mbo dienen met ingang van het schooljaar 2009/2010 een registratie bij te houden van hoeveel deelnemers hulp of advies zoeken bij het smw, hoeveel contacten er zijn en met welke hulpvraag of -vragen deelnemers het smw benaderen. Deelnemers die van het smw gebruikmaken, hebben gemiddeld 2,5 keer contact.

In 2009/2010 heeft volgens opgave van 32 roc's 6,0% van de deelnemers een keer of vaker contact met het smw gehad. In het voorgaande schooljaar was dat 2,6%.

Programma's en preventieve diensten

Naast het smw beschikt het mbo over een gevarieerd aanbod van programma's voor deelnemerszorg. Minimaal 70% van de roc's biedt de laatste jaren diverse programma's aan zoals faalangsttraining, sociale-vaardigheidstraining, hulp bij dyslexie, cursussen voor verhoging van de assertiviteit en cursussen voor verbetering van het zelfvertrouwen of zelfbeeld.

Op de meeste roc's (85%) bieden externe zorgpartners, naast het schoolmaatschappelijk werk, ook preventieve diensten aan. Voorbeelden zijn verzuimbegeleiding door de GGD, een schuldhulpverleningssprekuur en een ggz-sprekuur. De top vier van aanbieders met preventieve dienstverlening bestaat uit RMC/leerplichtzaken (97%), REC cluster 4 (73%), (jeugd)gezondheidszorg (63%) en de (jeugd-)ggz (52%).

Opleidingstrajecten

Mbo-instellingen hebben verschillende opleidingstrajecten voor jongeren die tijdelijk of voor langere tijd extra begeleiding nodig hebben. Voor vier van dergelijke trajecten is nagegaan in welke mate scholen daarover beschikken. Nagenoeg alle roc's melden dat zij brede AKA-opleidingen met intensieve begeleiding en/of speciale zorg aanbieden. Tachtig procent biedt naast het reguliere onderwijsaanbod andere maatwerktrajecten aan. De helft heeft een plusvoorziening en circa een derde een reboundvoorziening voor tijdelijke opvang en onderzoek van deelnemers met gedragsproblemen. Het is

overigens mogelijk dat onder de plusvoorzieningen ook reboundvoorzieningen vallen.

Interne zorgteams

Veel roc's (85%) hebben een of meer interne zorgteams. Acht procent is bezig een zorgteam samen te stellen. Het interne zorgteam bestaat uit specialisten die aanvullende begeleiding en onderwijszorg bieden daar waar de basisbegeleiding haar grenzen bereikt heeft. Het gaat om deskundigen uit de eigen school (vaak verbonden aan het servicecentrum), aangevuld met smw en functionarissen vanuit de GGD en RMC.

Zorg- en adviesteams in alle roc's

In 2010 heeft 98% van de 44 roc's (toegang tot) een of meer ZAT's (zorg- en adviesteams). Het aandeel ZAT's is in vergelijking met 2009 met 9 procentpunten gegroeid. In 2003 had nog 42% van de roc's de beschikking over een of meer ZAT's.

De roc's hebben van de vier onderwijssectoren het hoogste percentage ZAT's. In het voortgezet onderwijs beschikt 96% van de schoolvestigingen over een ZAT, in het speciaal onderwijs 71%, en in het primair onderwijs heeft 67% van de WSNS-verbanden een ZAT.

Met een dekkingsgraad van 98% hebben alle provincies een of meer ZAT's; alleen in Limburg ligt de dekkingsgraad lager. Twee van de drie roc's in Limburg hebben een ZAT. Het derde roc heeft weliswaar een multidisciplinair afstemmingsoverleg dat functioneel een ZAT is, maar dat wordt door de school niet als ZAT betiteld.

De 43 roc's tellen in totaal 112 ZAT's. Dat zijn gemiddeld 2,6 ZAT's per instelling. De helft heeft er 1 of 2, de resterende helft 3 tot 9. Een doorsnee ZAT in de 43 roc's heeft een potentieel bereik van 4198 deelnemers. In 2009 waren dat 4292 deelnemers. De helft van de ZAT's heeft een bereik van 560 tot 4200 deelnemers, de resterende helft een bereik van 4300 tot 24.700.

Een vijfde van de in het ZAT besproken deelnemers (20%) volgt een opleiding op niveau 1, 25% op niveau 2 en 36% op niveau 3-4. Van de resterende 18% is het niveau niet bekend. Deze verdeling wijkt af van de verdeling die we op basis van de deelnemerspopulatie in de roc's mogen verwachten. In het schooljaar 2010/2011 volgt 4% van de 470.000 deelnemers in een roc een opleiding op niveau 1, 25% op

niveau 2 en 71% op niveau 3-4 (bron: DUO, leerlingtellingen 2010). Deelnemers op niveau 1 zijn in casusbesprekingen dus sterk oververtegenwoordigd.

Vijf basisfuncties van ZAT's

ZAT's bij roc's vervullen in (zeer) hoge mate vijf functies: het verrichten van interdisciplinaire probleemanalyse van ingebrachte casussen (79%), de advisering of consultatie van docenten, mentoren en ander schoolpersoneel (74%), afstemming van (externe) hulpverlening op de onderwijszorg (65%), het voorkomen van schooluitval van in ZAT besproken deelnemers (61%) en de verwijzing of toeleiding van deelnemers naar een externe instelling voor hulp of zorg (56%). Een derde tot de helft van de ZAT's vervult ook een functie bij het verkennen van problemen van deelnemers door gesprekken en screening, het geven van kortdurende begeleiding of hulp aan de deelnemer en/of het gezin en het maken van afspraken over de inzet van preventieve activiteiten van externe instellingen op de school, zoals het spreekuur van de ggz of de verzuimbegeleiding door de GGD.

Ten opzichte van 2009 meten we geen statistisch significante verschillen in functies. In vergelijking met 2007 zien we dat ZAT's statistisch significant minder vaak voor zichzelf of de school inzicht genereren in de hulpvragen of ondersteuningsbehoefte.

Hogere participatie maatschappelijk werk en politie in ZAT

Vier van de acht kerninstellingen die volgens de NJi-richtlijn als gewenste samenwerkingspartner worden beschouwd, participeren in driekwart tot alle ZAT's. Het gaat om: het maatschappelijk werk (100%), de leerplichtambtenaar (93%), de politie (81%) en de gezondheidszorg (77%). In circa tweederde van de ZAT's nemen bureau jeugdzorg, RMC en ggz deel. Het REC cluster 4 en de verslavingszorg (niet-kernpartner) nemen in de helft van de ZAT's deel. In 2010 meten we voor het maatschappelijk werk en de politie significant hogere deelnamecijfers. De gestegen deelname van het maatschappelijk werk is hoogstwaarschijnlijk het gevolg van de stimuleringsmaatregel van de overheid.

Voor het RMC en de verslavingszorg noteren we lagere percentages die niet significant afwijken van 2009. Bij het RMC is een lager percentage mogelijk te verklaren doordat er meer integratie in taken en functies plaatsvindt met leerplichtzaken van de gemeente. Driekwart van de ZAT's (74%) is samengesteld uit een maatschappelijk werker, een leerplichtambtenaar en een politieagent. De top vier van vaakst deelnemende partijen komt bij 58% van de ZAT's voor. In 14% van de ZAT's participeren alle acht kernpartijen samen.

Het CJG is in 9% van de ZAT's vertegenwoordigd. In 2009 was dat bij 11% het geval.

Gemeten naar deelnamefrequentie nemen drie kerninstellingen in 67% tot 95% van de ZAT's altijd deel aan de casusbesprekingen. In aflopende volgorde zijn dat het maatschappelijk werk, de leerplichtambtenaar en de gezondheidszorg. Bureau jeugdzorg, RMC en de ggz nemen in circa de helft van de ZAT's altijd deel aan de casusbesprekingen. De politie en het speciaal onderwijs nemen altijd deel bij respectievelijk 33% en 16% van de ZAT's. De verslavingszorg is evenals voorgaande jaren van alle niet-kernpartijen het vaakst aanwezig.

Percentages schriftelijke afspraken samenwerking hoger

Afspraken over de samenwerking tussen schoolbesturen en externe instellingen voor zorg, welzijn, veiligheid en (speciaal) onderwijs worden mede om efficiencyredenen het beste centraal geregeld en niet op elke afzonderlijke vestiging of per groep van opleidingen. De helft van de roc's (53%) meldt dat zij met externe instellingen een ZAT-convenant hebben gesloten waarin de samenwerking is geregeld. Ruim een kwart (28%) is met de voorbereidingen van een ZAT-convenant bezig, 14% niet. Bij de overige 6% is het onbekend of er een convenant is gesloten. Bij 75% van de roc's die een convenant hebben, is de gemeente medeondertekenaar.

Op het niveau van de ZAT's zien we een gevarieerd beeld van samenwerkingsafspraken tussen de school en de zorgpartners. In 2010 heeft een derde tot driekwart van de partnerinstellingen van het ZAT schriftelijke afspraken over hun deelname. Het maatschappelijk werk, RMC, de gezondheidszorg en leerplichtzaken hebben bij 63% tot 74% van de ZAT's hun deelname in een document vastgelegd. Ten opzichte

van 2009 meten we voor nagenoeg alle partijen hogere percentages schriftelijke afspraken maar deze zijn alleen voor het maatschappelijk werk en RMC significant hoger.

Oordeel over functioneren positief

In 2010 worden drie onderdelen van de dagelijkse praktijkvoering in het ZAT door meer dan 80% als goed tot zeer goed beoordeeld. Het gaat om: de samenwerking tussen de leden van het ZAT (95%), de expertise van de deelnemende partijen (86%) en de structuur en het planmatig verloop van het casusoverleg (84%). De eerste twee genoemde aspecten komen sinds 2007 in de top drie voor.

Acht van iedere tien ZAT's (79%) evalueren jaarlijks of vaker hun werkprocessen en 88% evalueert de resultaten van het ZAT. Eveneens acht van iedere tien (79%) evalueren resultaten én werkprocessen en 7% evalueert resultaten noch werkprocessen.

Verbeterpunten bij uitvoering

Naast positieve onderdelen in de uitvoering van de werkzaamheden kent het ZAT ook punten die op basis van de beoordeling verbetering behoeven. Het betreft: de helderheid van procedures en afspraken, het nakomen van afspraken, de snelheid van handelen, de duidelijkheid rond het dossiergebruik (problemen met de privacy), de inbedding van het ZAT in de structuur van de interne deelnemerszorg op de school, de tijdige verwijzing van deelnemers en de adequate consultatiemogelijkheden voor docenten.

De helft van de ZAT's (49%) ervaart bij een of meer zorg- of hulpverleningsinstellingen problemen met het doorverwijzen van deelnemers. De resterende 51% heeft geen problemen ondervonden. In 2009 rapporteerde 58% problemen te ondervinden. Evenals in 2009 worden de ggz (35%) en bureau jeugdzorg (33%) het vaakst genoemd als instellingen waarbij zich problemen voordoen bij doorverwijzing. Problemen vinden bij de ggz vooral hun oorzaak in de wachtlijsten en bij bureau jeugdzorg in de leeftijdsgrens van 18 jaar.

De helft van de ZAT's (54%) heeft met externe instellingen schriftelijke afspraken over de bescherming van de uitwisseling van privacygevoelige informatie over deelnemers tussen het ZAT en externe instellingen.

Resultaten op kwaliteit, snelheid en effectiviteit

In de samenstelling van de top vier van behaalde resultaten is de laatste jaren weinig veranderd, alleen de volgorde wisselt. Naar het oordeel van een meerderheid van de ZAT-voorzitters behalen de ZAT's in (zeer) hoge mate resultaten bij: een goede samenwerking tussen school en externe instellingen bij hulpverlening (80%); de verdieping en verbreding in de probleemstelling van de besproken deelnemers (75%); de doeltreffende aanpak van problemen (61%); het snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp (55%).

Volgens de ZAT-voorzitters blijven resultaten achter bij een snelle indicatie van bureau jeugdzorg, een tijdige verwijzing van deelnemers, een goede terugrapportage vanuit externe partijen en een goede ondersteuning van docenten en mentoren in de omgang met deelnemers met problemen.

Afstemming sociale-veiligheidsbeleid en deelnemerszorg gering

De helft van de roc's (46%) heeft een uitgewerkt sociale-veiligheidsbeleid, terwijl 41% nog bezig is met de uitwerking ervan. Acht procent heeft geen beleid.

De helft van de scholen (50%) is van oordeel dat er een afstemming bestaat tussen het sociale-veiligheidsbeleid en de leerlingenzorg. Die afstemming is er niet volgens 44% van de roc's.

Tweevijfde van de scholen (41%) heeft bij de uitvoering van de leerlingenzorg en het sociale-veiligheidsbeleid afstemming met een justitieel netwerk zoals het Justitieel Casusoverleg (JCO) of het veiligheidshuis. In 2009 werd dat door 39% gemeld. Meer dan de helft (54%) stemt niet met een justitieel netwerk af maar 13% meldt hieraan te werken.

Externe samenwerking vastgelegd in schoolbeleid

Samenwerking tussen mbo-scholen en partnerinstellingen op het gebied van vooral jeugdzorg en speciaal onderwijs ligt bij een ruime meerderheid van de roc's (74%) in het schoolbeleid vast. Een vijfde van de roc's (21%) geeft aan hiermee bezig te zijn.

Ook worden steeds vaker afspraken gemaakt met vmbo-scholen in de regio over de aansluiting van risico- en zorgleerlingen. Acht van iedere tien roc's (82%) hebben dergelijke afspraken gemaakt en zorgen zo

voor een doorlopende zorglijn van het voortgezet naar het middelbaar beroepsonderwijs. In 2009 had 76% afspraken met het vmbo.

Een ruime meerderheid van de roc's (87%) heeft drie instrumenten die bij de instroom van leerlingen uit het voortgezet onderwijs ingezet kunnen worden. Het gaat om een verlengde intake om deelnemers de juiste opleidingskeuze te laten maken, het achterhalen van leerachterstanden bij de start én het achterhalen van een psychosociale problematiek bij de start van de opleiding. Dit instrumentarium is deels instellingsbreed en deels bij onderdelen van de school beschikbaar.

Lager percentage overleg roc's met gemeenten

In 2010 meldt 79% van de roc's dat er bestuurlijk of ambtelijk overleg met de gemeente(n) plaatsvindt over verschillende thema's, zoals de inzet van lokaal gefinancierde instellingen in het ZAT, het schoolmaatschappelijk werk, veiligheid in en om de school, de aanpak van voortijdig schoolverlaten, en de aansluiting met de arbeidsmarkt voor risicoleerlingen. In 2009 gold dat voor 91% van de scholen maar het verschil met 2010 is niet significant.

De helft van de colleges van bestuur van de roc's (49%) voert periodiek overleg met de gemeente(n) over het ZAT en de inzet van externe instellingen in het ZAT.

Een kwart van de roc's (26%) bespreekt de gespreksthema's geheel binnen het kader van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) en 39% doet dat gedeeltelijk.

Tweederde van de scholen (67%) rapporteert dat zij met gemeente(n) schriftelijke afspraken hebben gemaakt over bovengenoemde en andere thema's op het gebied van zorg en onderwijs. In 2009 gold dat voor 83% van de roc's.

De afspraken tussen het mbo en gemeenten hebben vooral betrekking op: de handhaving van de leerplicht/inzet van RMC (46%), het veiligheidsbeleid op en rond de school (36%), de aansluiting van school op de arbeidsmarkt voor risicoleerlingen (31%) en de inzet van maatschappelijk werk op school (31%).

De afspraken in 2009 hadden vooral betrekking op twee wettelijke taken van de gemeente: de aanpak van voortijdig schoolverlaten (RMC) en de bestrijding van verzuim door handhaving van de leerplicht.

Aoc's en vakscholen

Er hebben 11 aoc's en 7 vakscholen met een mbo-afdeling aan het vragenlijstonderzoek meegedaan. Daarnaast is voor alle aoc's en vakscholen vastgesteld of zij over een ZAT beschikken. Alle 11 aoc's en alle 7 vakscholen hebben een of meer zorgcoördinatoren of medewerkers met een soortgelijke taak in dienst. Bij 8 van de 11 aoc's zijn taakdocenten zorg in dienst. Bij de 7 vakscholen zijn dat er 4.

Een ruime meerderheid van de aoc's rapporteert dat zij bij de intake van nieuwe deelnemers instrumenten inzetten, zoals een verlengde intake om deelnemers de juiste opleidingskeuze te laten maken, het achterhalen van leerachterstanden bij de start én het achterhalen van een psychosociale problematiek bij de start van de opleiding. Bij de vakscholen gebeurt dit iets minder frequent.

Tien van de 11 aoc's en 6 van de 7 vakscholen hebben voor (delen van) de school schoolmaatschappelijk werk beschikbaar. De gemiddelde capaciteit van het smw op 8 aoc's is 1,3 fte (0,7 in 2009). Bij 5 vakscholen is de capaciteit 0,8 fte (0,4 in 2009).

Het gemiddelde bereik per fte is 1998 deelnemers in een aoc en 3429 in een vakschool. Van iedere duizend deelnemers bij een aoc of vakschool hebben er 52 contact met het smw gehad.

Externe zorgpartners bieden bij 7 van de 11 aoc's en 2 van de 7 vakscholen preventieve activiteiten aan.

Interne zorgteams zijn bij 9 van de 11 aoc's en 5 van de 7 vakscholen actief.

Tien van de 13 aoc's en 5 van de 12 vakscholen hebben in 2010 een ZAT. In 2009 gold dat voor 10 van de 14 aoc's en voor 3 van de 12 vakscholen. Bij elkaar hebben deze scholen 32 ZAT's.

Het bereik van een ZAT bij aoc's en vakscholen samen varieert van 86 tot 4440 deelnemers. Dat zijn er gemiddeld 1753 per ZAT, fors minder dan een gemiddeld roc. De helft van de 32 ZAT's is beschikbaar voor maximaal 1410 deelnemers.

In het vragenlijstonderzoek over het ZAT hebben 13 ZAT's gerespondeerd. De vier meestgenoemde functies van deze ZAT's zijn de advisering of consultatie van docenten en mentoren, de interdisciplinaire probleemanalyse, het verkennen van problemen van deelnemers door

gesprekken en screening en de afstemming van (externe) hulpverlening op de onderwijszorg.

Voor wat betreft de samenstelling van de ZAT's is de deelnamegraad van de kerninstellingen in aflopende volgorde: het maatschappelijk werk (alle 13), de leerplichtambtenaar (12), politie (10), bureau jeugdzorg, RMC, REC-4 en de gezondheidszorg (elk 9) en de ggz (4). De maatschappelijk werker en de leerplichtambtenaar zijn ook het frequentst van alle partijen aanwezig (bij 11 van de 13 ZAT's).

Bij de ZAT's heeft 20% tot 69% van de kerninstellingen schriftelijke afspraken over hun deelname gemaakt.

Volgens 9 tot 12 ZAT's worden er in (zeer) hoge mate door het ZAT resultaten behaald in de vorm van goede samenwerking tussen school en externe instellingen (12 ZAT's), doeltreffende aanpak van problemen (11), verdieping en verbreding in de probleemstelling (10) en het snel mobiliseren van hulp of begeleiding (9).

Bij 5 van de 11 aoc's en bij geen van de vakscholen is er sprake van een uitgewerkt sociale-veiligheidsbeleid. Drie van deze 5 aoc's rapporteren dat er afstemming is tussen het sociale-veiligheidsbeleid en de deelnemerszorg.

Afstemming tussen school en een justitieel netwerk komt bij 2 van de 11 aoc's en 1 van de 7 vakscholen voor.

Zeven van de 11 aoc's en 3 van de 7 vakscholen voeren periodiek bestuurlijk overleg met gemeenten over thema's op het gebied van zorg, welzijn en veiligheid.

Een minderheid van de aoc's (4) en de vakscholen (3) heeft met gemeenten afspraken gemaakt over de inzet van (gemeentelijk) gefinancierde functionarissen of voorzieningen op de school.

Inleiding

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is de laatste jaren een sterke impuls gegeven aan intensivering van de begeleiding van deelnemers en de samenwerking met partners daarin. Aanvankelijk onder invloed van de landelijke aandacht voor de zorgbreedte in het mbo en daarna door het streven om voortijdige uitval zonder startkwalificatie tegen te gaan, hebben ook mbo-instellingen de samenwerking met (jeugd)zorginstellingen gezocht om kwaliteit van hun begeleiding te verbreden en te versterken. Deze partnerinstellingen van scholen op het gebied van gezondheid, welzijn, zorg, speciaal onderwijs, leerplicht en veiligheid werken in de ZAT's (zorg- en adviesteams) op opleidings- of locatieniveau samen met vertegenwoordigers van de servicecentra en trajectbureaus van de school. De ZAT's zijn zodanig samengesteld, dat multidisciplinaire beoordeling, handelingsadvisering aan de medewerkers van de opleiding en het activeren en afstemmen van hulp en begeleiding aan de studenten adequaat en snel in gang gezet kunnen worden. ZAT's in het mbo kunnen zowel op centraal als op vestigingsniveau actief zijn.

De MBO Raad, de AOC Raad en het Nederlands Jeugdinstituut, afdeling Onderwijs en Jeugdzorg werken op dit terrein intensief samen, daarbij financieel ondersteund door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Sinds 2004 inventariseert het Nederlands Jeugdinstituut de stand van zaken in het mbo op het gebied van de interne deelnemersbegeleiding en de samenwerking met externe partijen in de zorg voor deelnemers. In dit rapport zijn de resultaten vervat van het onderzoek in 2010.

Opbouw rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 staan we kort stil bij enkele kenmerken van het mbo in Nederland en van de respons. In hoofdstuk 2 gaan we in op het zorgbeleid van de scholen in het mbo. Het schoolmaatschappelijk werk in het mbo heeft de laatste jaren een impuls gekregen en staat in hoofdstuk 3 centraal. In hoofdstuk 4 is het bestuurlijk/ambtelijk overleg tussen schoolbesturen en gemeenten het centrale thema. In hoofdstuk 5 beschrijven we hoe de ZAT's in het mbo zijn georganiseerd, welke functies zij vervullen, hoe zij functioneren en welke resultaten zij volgens respondenten behalen.

In het rapport presenteren we de resultaten voor de roc's en waar mogelijk en zinvol vergelijken we die met resultaten uit voorgaande jaren. Zo maken we voor de roc's de ontwikkeling over de afgelopen jaren inzichtelijk. De resultaten van het onderzoek onder de aoc's en vakscholen met een mbo-afdeling presenteren we per onderwerp separaat. In de analyse scheiden we roc's van aoc's en vakscholen om het meerjarige beeld voor de roc's zuiver te houden – bij het roc zijn de ontwikkelingen op het gebied van de ZAT's eerder in gang gezet en ook verder gevorderd. Het toevoegen van de resultaten van de aoc's en vakscholen met een mbo-afdeling aan de cijfers van de roc's zou het beeld te veel vertekenen.

In de bijlagen vindt u een toelichting op de betrouwbaarheidsmarges van het enquêteonderzoek (bijlage 1) en een lijst met gebruikte afkortingen (bijlage 2).

1. Kenmerken van het mbo

Alvorens de resultaten van het onderzoek te presenteren, gaan we in dit hoofdstuk in op enkele kenmerken instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in Nederland in het algemeen en de roc's, aoc's en vakscholen in de respons in het bijzonder.

1.1 Scholen voor mbo in Nederland

Op 1 oktober 2010 telt het mbo 42 Regionale Opleidingen Centra (roc's). Daarnaast zijn er 12 Agrarische Opleidingen Centra (aoc's) en 12 vakscholen op mbo-niveau met meer dan vijftig deelnemers. In het mbo wordt een leerling aangeduid met deelnemer. Als we kijken naar aantallen deelnemers in het mbo dan treden er grote verschillen op tussen deze instellingen. Hierbij gaat het alleen om het mbo; deelnemers uit het vmbo en educatie vallen erbuiten.

De 42 roc's tellen gezamenlijk 470 duizend deelnemers, 5 duizend meer dan het jaar ervoor en 14 duizend meer dan in 2008. Het aantal deelnemers varieert over de roc's van 562 tot 26.260. Gemiddeld zijn dat er 11.194.

Bij de twaalf aoc's met een mbo-afdeling varieert het aantal deelnemers van 964 tot 7576. Het gemiddelde bedraagt 2499, aanmerkelijk lager dan bij de roc's. De vakscholen zijn gemiddeld het kleinst met 2095 deelnemers per vestiging.

	deelnemers				instellingen
	totaal	min.	max.	gem.	aantal
roc's	470.133	562	26.260	11.194	42
aoc's	29.987	964	7.576	2.499	12
vakscholen	25.136	86	3.937	2.095	12
totaal	525.256	86	26.260	7.958	66

Tabel 1.1
Aantallen deelnemers en instellingen in het mbo (peildatum: 1 oktober 2010)
bron: DUO/ILT, ministerie van OCW

1.2 Kenmerken van de respons

Een derde van de vragenlijsten (32%) is ingevuld door een zorgcoördinator of een functionaris die zich met deelnemersbegeleiding of zorg bezighoudt. Bijna de helft (46%) is hoofd, directeur of manager van de deelnemersbegeleiding, deelnemerszorg of servicecentrum, 14% is staf- of beleidsmedewerker en 8% heeft een andere functie.

1.3 Verantwoording dataverzameling

In deze paragraaf lichten we de werkwijze toe bij de dataverzameling bij de mbo-instellingen. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode oktober 2010 - januari 2011. De verzamelde gegevens hebben betrekking op het schooljaar 2009/2010.

Dataverzameling roc's

De onderzoekspopulatie bestaat uit 44 functionarissen zorg van alle roc's, onder wie drie functionarissen van een roc met grote vestigingen die in verschillende gemeenten zijn gevestigd en die een afzonderlijk zorgbeleid voeren.

De functionarissen zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het beleid voor de psychosociale begeleiding van deelnemers. Zij maken doorgaans deel uit van de regionale kenniskring 'zorgstructuren mbo'.

De respons bij de roc's bedraagt na een rappel 39 ingevulde lijsten, een respons van 89%.

Er zijn 104 ZAT-voorzitters in het roc met een e-mail aangeschreven. Deze functionarissen hebben een vragenlijst ontvangen gericht op de organisatie, functies en resultaten van het ZAT. Na correctie voor verkeerde adressen (2) bedraagt de respons na rappel 43 ingevulde vragenlijsten 42%.

Dataverzameling aoc's

Er zijn twaalf aoc's met meer dan vijftig deelnemers in Nederland.

De aoc's hebben nevenvestigingen die ruimtelijk sterk verspreid zijn. Aan 13 instellingen/vestigingen is een vragenlijst verstuurd. Daarop hebben 11 vestigingen positief gereageerd door een ingevulde vragenlijst terug te sturen, een respons van 85%.

In navolging van het onderzoek bij de roc's is de school gevraagd

naam en adres van de ZAT-voorzitter(s) op te geven. Dat heeft gere-sulteerd in 24 namen van ZAT-voorzitters van wie er 12 een vragenlijst hebben ingevuld.

Dataverzameling vakscholen

Nederland telt twaalf vakscholen met een mbo-afdeling. Er hebben zeven scholen meegewerkt aan het onderzoek, een respons van 58%. Twee vakscholen geven aan over een of twee ZAT's te beschikken; 1 van in totaal 3 aangeschreven ZAT-voorzitters heeft de ZAT-vragenlijst ingevuld.

	vragenlijsten verstuurd	vragenlijsten onbestelbaar	(gecorrigeer- de) respons	2010 respons na correctie	2009 respons na correctie
roc's	44	0	39	89	91
aoc's	13	0	11	85	42
vakscholen	12	0	7	58	69
ZAT's	129	2	56	44	35

Tabel 1.2
Responsgegevens
onderzoek bij mbo,
2010 en 2009

2. Zorg in en om de school

In dit hoofdstuk staat de structuur van de studentenbegeleiding en deelnemerszorg in en om de mbo-school centraal. We staan stil bij zorgfuncties in het mbo, zoals die van de zorgcoördinator, de taakdocent zorg en het interne zorgteam, het aanbod van enkele specifieke voorzieningen voor deelnemerszorg, doorgaande zorglijnen tussen voortgezet onderwijs en mbo, de inzet van preventieve diensten door externe instellingen, specifieke programma's en voorzieningen voor instromers en risicjongeren, en de samenhang tussen de deelnemerszorg enerzijds en sociale veiligheid in en om de school anderzijds.

2.1 Samenwerking in deelnemerszorg

Het kader van de samenwerking tussen scholen en zorgpartners in het mbo ligt bij een ruime meerderheid van de roc's (74%) in een beleidsplan vast. Een vijfde van de roc's (21%) meldt hier nog vorm aan te geven, 3% doet dat niet en 3% weet het niet.

Aoc's en vakscholen

Negen van de 11 aoc's en 3 van de 7 vakscholen hebben een kader voor samenwerking met zorgpartners.

2.2 Zorgfuncties

De zorgcoördinator is als deskundige het aanspreekpunt voor de inhoud, de kwaliteit en de organisatie van de zorgstructuur binnen de school. Daarmee vormt de zorgcoördinator (of een medewerker met een soortgelijke taak of functie) een speerpunt in de ontwikkeling van de deelnemerszorg binnen het mbo.

In 2010 beschikt 95% van de roc's over een of meer zorgcoördinatoren of medewerkers met een soortgelijke functie. De resterende 5% heeft geen zorgcoördinator in dienst. In 2009 rapporteerde 89% van

de roc's dat zij een zorgcoördinator in dienst hadden, in 2008 was dat 49%. Zeker acht van iedere tien roc's (84%) hebben de taken en bevoegdheden van de zorgcoördinator geheel (33%) of gedeeltelijk (51%) schriftelijk uitgewerkt. Drie procent heeft ze niet op schrift staan en 3% weet het niet. Het jaar ervoor waren de taken en bevoegdheden geheel of gedeeltelijk vastgelegd bij 76% van de roc's.

	taak/functie vervuld	waarvan taken en bevoegdheden uitgewerkt				geen functie	onbekend
		geheel	deels	niet	onbekend		
zorgcoördinator	95	33	51	3	3	5	0
taakdocent zorg	80	26	46	8	0	20	0

Tabel 2.1
Vervulling taak/
functie zorgcoördinator en taakdocent
zorg bij roc's (in
procenten, n=39)

Naast zorgcoördinatoren zijn er op scholen taakdocenten zorg aanwezig. De taakdocent zorg is een docent uit het opleidingsteam die (studie)loopbaanbegeleiders ondersteunt bij het signaleren en expliciteren van hulpvragen van deelnemers en in direct contact staat met de zorgcoördinator.

Bij 80% van de roc's zijn taakdocenten zorg in dienst of medewerkers met een soortgelijke functie of taak. Dat was bij 66% het geval in 2009. Vijf procent is bezig met de voorbereiding voor deze functie en 15% heeft deze functie niet in de school.

Taken en bevoegdheden voor de taakdocent zijn bij 26% van de roc's geheel en bij 46% deels vastgelegd. Opgeteld is dat 72% van de roc's met deze medewerkers in dienst. In 2009 gold dit voor 59% van de roc's.

Waar de benaming taakdocent zorg (naar analogie van de definitie 'taakdocent zorg' van het Nederlands Jeugdinstituut) in sommige roc's niet wordt gehanteerd maar de taak wel wordt vervuld, wordt dit gedaan door: de coördinerend loopbaanbegeleider, medewerker servicebureau, regisseur deelnemersbegeleiding, steunpunt begeleider studie & handicap, begeleider studentenzorgteam, cursistadviseur, teamdeskundige, zorgbegeleider, studieloopbaanbegeleider of trajectbegeleider/studieloopbaanbegeleider.

Alle roc's hebben mentoren, studieloopbaanbegeleiders of coaches in dienst. Meer dan de helft (62%) heeft voor deze functionarissen de taken omschreven en vastgelegd. Bij 38% is dat gedeeltelijk gedaan. Voor 2009 bedragen de respectieve percentages 54% en 39%.

Aoc's en vakscholen

Alle 11 aoc's en alle 7 vakscholen hebben een of meer zorgcoördinatoren of personeel met een soortgelijke functie in dienst.

Bij 8 van de 11 aoc's zijn taakdocenten zorg (of medewerkers met een soortgelijke functie) in dienst. Bij de vakscholen zijn dat er 4 van de 7.

De resterende 3 aoc's en 3 vakscholen hebben geen personeel met deze taak of functie.

Vier van de 11 aoc's en 3 van de 7 vakscholen hebben de taken van mentoren, studieloopbaanbegeleiders en coaches geheel beschreven. Zes aoc's en 3 vakscholen hebben dat gedeeltelijk gedaan. Eén aoc en 1 vakschool hebben (nog) geen beschrijving gemaakt.

2.3 Het interne zorgteam

Veel scholen voor mbo beschikken in navolging van scholen voor voortgezet onderwijs over een intern zorgoverleg of intern zorgteam. Het interne zorgteam bestaat uit specialisten die aanvullende begeleiding en zorg bieden daar waar de basisbegeleiding haar grenzen bereikt heeft. Het gaat daarbij om deskundigen uit de eigen school, veelal aangevuld met het schoolmaatschappelijk werk, GGD en afdeling leerplichtzaken/RMC. Vaak is het interne zorgteam verbonden aan het servicecentrum. Het interne zorgteam kan meer specialistische kennis inzetten en de zorg verbreden door de inzet van de GGD, het schoolmaatschappelijk werk of leerplichtzaken.

Wanneer vanuit het interne zorgteam onvoldoende hulp geboden kan worden of wanneer sprake is van meervoudige of complexe problemen, die vragen om een brede interdisciplinaire weging en die nopen tot afstemming tussen zorgpartners, kan het ZAT ingeschakeld worden.

Enkele belangrijke functies van het interne zorgteam zijn: consultatie en advies aan de (loopbaan)begeleider/taakdocent zorg, interdisciplinaire vraagverheldering en probleemt看taxatie, interdisciplinaire

bespreking van ingebrachte casussen, en activeren van hulp aan deelnemers door schoolmaatschappelijk werk, specialisten van de opleiding of vestiging of door RMC/leerplichtzaken.

De meeste scholen (85%) beschikken over een of meer interne zorgteams. Van de resterende 15% meldt 8% bezig te zijn met de oprichting. Het aantal interne zorgteams varieert van 1 tot 12. Gemiddeld zijn dat er 5,2 per school. De helft heeft er 1 tot 5.

Aoc's en vakscholen

Interne zorgteams zijn bij een meerderheid van de aoc's (9 van de 11) en vakscholen (5 van de 7) actief.

Eén aoc is bezig met de oprichting hiervan en 1 aoc en de 2 resterende vakscholen juist niet.

2.4 Voorzieningen voor deelnemerszorg

In deze en de volgende paragrafen brengen we het aanbod van programma's of voorzieningen voor de begeleiding van deelnemers met leer- en studiekeuze problemen, gedrags- en ontwikkelingsproblemen, emotionele en sociale problemen bij scholen in het mbo in kaart.

De laatste jaren heeft het Nederlands Jeugdinstituut het aanbod van specifieke programma's voor deelnemers in kaart gebracht. Het gaat daarbij om programma's als faalangsttraining, sociale-vaardigheids-training, hulp bij dyslexie, cursussen voor verhoging van de assertiviteit en cursussen voor verbetering van zelfvertrouwen of zelfbeeld. Het percentage scholen dat deze programma's aanbiedt, is al jaren stabiel en de programma's zijn onderdeel van het pakket aan zorgmaatregelen. Daarom is vorig jaar besloten alleen te vragen naar nieuwe programma's of voorzieningen.¹

In 2010 is voor de tweede achtereenvolgende keer geïnventariseerd in welke mate scholen voorzieningen of programma's hebben die te maken hebben met aandacht voor gezond gedrag (bijvoorbeeld over- of ondergewicht), aanpak van loverboyproblematiek en leren budgetteren. Ook in 2010 heeft een kwart tot ruim een derde van de scholen een aanbod gericht op de aanpak van deze onderwerpen.

¹ Zie voor een overzicht van deze programma's: Van der Steenhoven, P. en D. van Veen. NJI-Monitor Psychosociale begeleiding en Zorg- en advies-teams in het mbo 2008. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. 2009.

	2010	2009
ondersteuning gezond gedrag	33	37
aanpak loverboyproblematiek	31	27
budgetteringscursus	26	24
n	39	41

Tabel 2.2
Aanbod voorzie-
ningen voor deelne-
merszorg door roc,
2009-2010 (meer
antwoorden moge-
lijk, in procenten)*

(*) geen significante
verschillen ($p > 0.05$)
t.o.v. 2009

Aoc's en vakscholen

Een minderheid van de scholen biedt specifieke programma's als de ondersteuning van gezond gedrag (5 scholen), de aanpak van loverboyproblematiek (2) en budgetteringscursussen (2).

2.5 Doorgaande zorglijnen vo-mbo

In 2010 rapporteert 82% van de roc's dat er over risico- en zorgleerlingen afspraken zijn over de aansluiting met vmbo-scholen uit de regio. In 2009 had 76% van de scholen hierover afspraken met het vmbo. Van de resterende 18% heeft 15% geen afspraken en 3% moet het antwoord schuldig blijven.

De kwaliteit van de informatieoverdracht uitgedrukt in een rapportcijfer bedraagt dit jaar gemiddeld 6,7. Het rapportcijfer varieert tussen vijf en acht. De meest gegeven cijfers zijn een zeven (57%) en een zes (32%). In 2009 werd de kwaliteit van de doorgaande zorglijn met gemiddeld 6,6 beoordeeld.

Programma's en acties bij instroom

Minimaal 95% van de scholen zet drie instrumenten in bij de instroom van deelnemers. Het gaat dan om een verlengde intake om deelnemers de juiste opleidingskeuze te laten maken, het achterhalen van een mogelijke psychosociale problematiek bij de start van de opleiding en het achterhalen van leerachterstanden bij de start. Waar nodig kunnen de scholen ondersteunende programma's inzetten. De inzet van de instrumenten gebeurt bij een meerderheid van de roc's schoolbreed maar het komt ook decentraal voor. Alle drie instrumenten worden op 87% van de scholen gebruikt.

In 2009 maakte 93% tot 98% van de roc's gebruik van een of meer van deze instrumenten, in 2008 93% tot 95%.

De informatie die uit de intake van deelnemers wordt verkregen, wordt door 92% van de roc's ook verwerkt in een begeleidingsplan. Dit gebeurt overwegend op het niveau van de opleiding of vestiging (67%).

Alle scholen tot slot geven aan dat zij zich inspinnen om de overdracht van risico- en zorgleerlingen uit voortgezet onderwijs naar de eigen instelling te verbeteren.

Tabel 2.3
Initiatieven of
sturing bij start van
opleiding, 2008-
2010 (in procenten)

(-) niet opgenomen
in vragenlijst
(*) significant
verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2008

	2010			2009			2008		
	roc-breed	bij onderdelen roc	geen	roc-breed	bij onderdelen roc	geen	roc-breed	bij onderdelen roc	geen
verbeteren van overdracht risico- en zorgleerlingen uit vo	74	26	0	73	24	2	-	-	-
verlengde intake om juiste opleidingskeuze te kunnen maken	74	21	5	63	29	7	-	-	-
psychosociale problematiek achterhalen bij de start	67	26	5	54	46	0	44	51	5
leerachterstanden achterhalen bij de start	*56	39	5	51	46	2	24	63	7
informatie uit de intake verwerken in een begeleidingsplan	26	67	8	-	-	-	-	-	-
n	39			41			41		

Aoc's en vakscholen

Dit jaar melden 9 van de 11 aoc's maar geen van de vakscholen dat zij met scholen voor voortgezet onderwijs afspraken hebben gemaakt over de overdracht van risico- en zorgdeelnemers. Vorig jaar rapporteerden 3 van de 9 aoc's en 4 van de 10 vakscholen afspraken te hebben gemaakt.

Alle aoc's en 4 van de 7 vakscholen werken aan het verbeteren van de overdracht van risico- en zorgleerlingen uit het vo.

Alle of bijna alle aoc's maken bij de intake gebruik van instrumenten om leerachterstanden (11) of psychosociale problematiek (10) bij de start te achterhalen of deelnemers de juiste opleidingskeuze (10) te laten maken. Indien nodig worden ondersteunende programma's ingezet. Bij de 7 vakscholen bedragen de respectieve aantallen 4, 6 en 3. Drie scholen (2 aoc's en 1 vakschool) gebruiken alle drie instrumenten.

De verkregen informatie uit de intake wordt door 9 aoc's en 3 vakscholen aangewend om in begeleidingsplannen voor deelnemers te verwerken.

	aoc's	vakscholen
verbeteren van overdracht risico- en zorgleerlingen uit vo	11	4
leerachterstanden achterhalen bij start	11	4
psychosociale problematiek achterhalen bij de start	10	6
verlengde intake om juiste opleidingskeuze te kunnen maken	10	3
informatie uit de intake verwerken in een begeleidingsplan	9	3
n	11	7

Tabel 2.4
Initiatieven of sturing bij start van opleiding bij aoc's en vakscholen, 2010 (in aantallen, meer antwoorden mogelijk)

2.6 Inzet preventieve diensten

Er is de laatste jaren een ontwikkeling bij mbo-instellingen waarbij de samenwerkingspartners meer en meer preventieve diensten voor studenten aanbieden. Het gaat daarbij onder andere om het ggz-sprekuur, RMC/leerplichtzaken in de school, verzuimbegeleiding door de GGD, het spreekuur van de schuldhulpverlening en de ambulante begeleiding door het speciaal onderwijs.

Op de meeste roc's (85%) bieden externe zorgpartners deze en andere preventieve diensten aan. Twaalf procent heeft geen aanbod maar 8% is bezig met de voorbereiding van een dergelijk aanbod. Drie procent heeft de vraag niet beantwoord. In de vraagstelling hebben we het schoolmaatschappelijk werk buiten beschouwing gelaten, omdat dit onder de verantwoordelijkheid van het mbo valt.

De top vier van aanbieders met preventieve diensten bestaat uit RMC/Leerplicht (97%), REC cluster 4 (73%), (jeugd)gezondheidszorg (63%) en de (jeugd-)ggz (52%). De schuldhulpverlening (24%), verslavingszorg (21%) en MEE (18%) worden minder vaak genoemd.

Aoc's en vakscholen

Aoc's zijn bekend met de inzet van preventieve diensten door externe instellingen. Bij 7 van de 11 aoc's gebeurt dit al en 2 aoc's zijn bezig met de voorbereiding hiervan. Bij de 7 vakscholen is er een aanbod op 2 scholen, de resterende 5 hebben geen preventieve diensten.

De top vier aanbieders op de 9 aoc's en vakscholen bestaat uit REC cluster 4 (8), RMC/leerplichtzaken (6), gezondheidszorg (5) en ggz (3).

2.7 Voorzieningen voor risicojongeren

Mbo-instellingen hebben verschillende voorzieningen voor risicojongeren die niet of moeilijk plaatsbaar zijn in hun opleiding en die tijdelijk of voor langere tijd extra begeleiding nodig hebben. Voor vier van dit soort voorzieningen is nagegaan in welke mate scholen erover beschikken.

Nagenoeg alle roc's (95%) bieden brede AKA-opleidingen met intensieve begeleiding en/of speciale zorg. Tachtig procent biedt naast het reguliere onderwijsaanbod andere maatwerktrajecten aan. De helft (54%) heeft een plusvoorziening en circa een derde (31%) een reboundvoorziening voor tijdelijke opvang en onderzoek van deelnemers met gedragsproblemen. Het is overigens mogelijk dat onder de plusvoorzieningen ook reboundvoorzieningen vallen.

Aoc's en vakscholen

Vier van de 11 aoc's en 1 vakschool bieden brede AKA-opleidingen met intensieve begeleiding en/of speciale zorg aan. Een gelijk aantal scholen verzorgt ook andere maatwerktrajecten. Twee aoc's hebben toegang tot een reboundvoorziening en 1 aoc participeert in een plusvoorziening. Geen van de vakscholen heeft een rebound- of plusvoorziening.

2.8 Samenhang deelnemerszorg en sociale veiligheid

De helft van de roc's (46%) heeft een uitgewerkt sociale-veiligheidsbeleid, terwijl 41% nog bezig is met de uitwerking ervan. Acht procent heeft geen beleid op dit gebied. In 2009 rapporteerde 59% van de scholen over een sociale-veiligheidsbeleid te beschikken. Het verschil is echter door de kleine aantallen in de respons niet statistisch significant.

De helft van de scholen (50%) is van oordeel dat er een afstemming bestaat tussen het sociale-veiligheidsbeleid en de deelnemerszorg. Die samenhang is er niet volgens 44% van de roc's. Zes procent heeft geen oordeel. In 2009 oordeelde 63% dat er afstemming is met de deelnemerszorg maar dit verschil is evenmin – vanwege de kleine responsaantallen – significant.

Tweevijfde van de scholen (41%) heeft bij de uitvoering van de deelnemerszorg en het sociale-veiligheidsbeleid afstemming met een justitieel netwerk zoals het Justitieel Casusoverleg of het veiligheidshuis. In 2009 werd dat door 39% gemeld. Meer dan de helft (54%) stemt niet met een justitieel netwerk af maar 13% meldt hieraan te werken. Vijf procent weet het niet.

Aoc's en vakscholen

Een sociale-veiligheidsbeleid wordt door 5 van de 11 aoc's maar door geen van de 7 vakscholen gevoerd.

Vier van de 5 aoc's melden dat er afstemming is tussen het sociale-veiligheidsbeleid en de deelnemerszorg.

Evenveel aoc's zijn tevreden met de onderlinge afstemming, 1 is ontevreden noch tevreden.

Twee van de 11 aoc's melden dat het veiligheidsbeleid van de school afgestemd is op een justitieel netwerk, zoals het Justitieel Casusoverleg of het veiligheidshuis.

Bij de vakscholen is dat er 1 van de 7.

3. Schoolmaatschappelijk werk

Het mbo ontvangt sinds 2010 overheidssubsidie voor het schoolmaatschappelijk werk (smw), omdat deze vorm van zorg belangrijk is voor de versterking en uitbreiding van de schoolgebonden begeleiding. Hiermee is het een basisvoorziening op alle mbo-scholen.

In 2010 bieden alle 39 responderende roc's op hun school smw aan. Twee van deze 39 roc's hebben weliswaar smw-functies maar voeren ze niet onder de noemer van smw uit. Voor de schooljaren 2007/2008 en 2008/2009 bedragen de respectieve percentages scholen met smw 73% en 78%.

De wijze waarop roc's het smw inhoudelijk invullen wijkt niet af van vorig jaar. Het smw op alle roc's voert gesprekken met deelnemers (directe hulpverlening) en op negen van iedere tien scholen geeft het smw advies aan docenten, begeleidt of verwijst deelnemers naar geïndiceerde zorg en neemt deel aan het ZAT. Deelname aan het interne zorgteam vindt op 83% van de scholen plaats. Daarnaast vervult het smw andere taken, zoals het verzorgen van trainingen (bijvoorbeeld voor faalangstreductie of empowerment) en counseling.

	2010	2009
gesprekken met deelnemers	100	100
advies/consultatie aan docenten	92	94
toeleiding naar geïndiceerde zorg	92	88
deelname aan ZAT	89	88
deelname aan interne zorgteam	83	72
andere taken	39	22
n	36	41

Tabel 3.1
Invulling van het smw, 2009-2010
(in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2009

3.1 Capaciteit en potentieel bereik smw

In het onderzoek hebben 36 roc's met smw cijfers verstrekt over hun personeelscapaciteit voor smw. De gezamenlijke capaciteit bedraagt in totaal 131,6 fte, variërend van 0,4 tot 15,0 fte.

De gemiddelde capaciteit voor smw is in twee jaar verdubbeld van 1,7 fte in 2008 naar 3,7 fte in 2010. In de vier grote steden bedraagt de gemiddelde capaciteit 10,2 fte, bij de scholen daarbuiten 2,6 fte.

	G4-gemeenten		overig Nederland		totaal Nederland	
	2010	2008	2010	2008	2010	2008
capaciteit smw (in fte)	51,1	29,5	80,5	19,1	131,6	48,6
gemiddelde capaciteit smw (in fte)	10,2	5,9	2,6	0,8	3,7	1,7
aantal deelnemers per fte smw	1778	3548	3696	11.294	2951	6592
aantal scholen in respons	5	5	31	24	36	29

Tabel 3.2
Capaciteit en bereik smw bij roc's naar regio's, 2008-2010

De landelijke uitbreiding van de personeelscapaciteit heeft de scheve verdeling in de capaciteit van het smw tussen de vier grote steden en de rest van Nederland verminderd. In 2008 was het aandeel smw bij de roc's in de vier grote steden 61% van de totale capaciteit in Nederland. De resterende roc's in Nederland beschikten in 2008 over 39% van de totale capaciteit.

In 2009 daalde het percentage in de vier grote steden sterk tot 40% van de totale capaciteit en in 2010 bedraagt het aandeel smw bij de roc's in de vier grote steden 39%.

Het potentiële bereik van het smw, dat is het aantal deelnemers per fte smw, is door de uitbreiding van de personeelscapaciteit de laatste jaren groter geworden – er zijn meer maatschappelijk werkers aange-steld. In 2010 is landelijk 1 fte smw beschikbaar voor 2951 deelne-mers tegen 4882 in 2009 en 6592 deelnemers in 2008.

In de G4-gemeenten is het potentiële bereik van het smw bij de roc's gemiddeld 1778 tegen 3696 deelnemers in de rest van Nederland (in 2009: 2795 tegen 6287).

3.2 Dienstverband en uitvoering

Ruim de helft van de schoolmaatschappelijk werkers (56%) is rechtspositioneel bij de school zelf aangesteld. Iets minder dan de helft (47%) is bij het algemeen maatschappelijk werk in dienst. Deze twee percentages tellen op tot meer dan 100%. Dat komt doordat op 17% van de scholen alle of een deel van de maatschappelijk werkers bij de school én het maatschappelijk werk zijn aangesteld.

Bij 8% is de schoolmaatschappelijk werker in dienst van bureau jeugdzorg, bij 6% bij MEE en bij 22% bij een andere instelling die maatschappelijk werk verzorgt.

Uitvoering van schoolmaatschappelijk werk

De inhoudelijke aansturing van het schoolmaatschappelijk werk is op een ruime meerderheid van de scholen (86%) een zaak van de school zelf. Bij 33% vindt de aansturing plaats vanuit het algemeen maatschappelijk werk. Hierbij doet zich eveneens een overlap voor: op 25% van de scholen stuurt zowel de school als het amw het schoolmaatschappelijk werk aan.

3.3 Contacten en hulpvragen

Scholen voor mbo dienen met ingang van het schooljaar 2009/2010 een registratie bij te houden van hoeveel deelnemers hulp of advies zoeken bij het smw dan wel door het smw zijn benaderd, hoeveel contacten er zijn geweest, om welke hulpvraag of -vragen van de deelnemers het gaat en welke vorm van hulp of advies door het smw is verzorgd.

In de vragenlijst konden roc's aangeven hoeveel *individuele deelnemers* contact met het smw hebben gehad in het schooljaar 2009/2010 en hoeveel *contacten* het betrof.

Van de 39 roc's met smw hebben er 32 vragen over de registratie beantwoord. Deze roc's rapporteren bij elkaar 20.010 individuele deelnemers die in het schooljaar 2009/2010 een beroep op het smw hebben gedaan. Het aantal deelnemers dat contact heeft gehad, varieert over de 32 roc's van 16 tot 2950. Gemiddeld heeft 6,0% van de totale deelnemerspopulatie van de 32 roc's contact met het smw gehad. In het voorgaande schooljaar was dat 2,6% (bij 23 roc's).

In het schooljaar 2009/2010 hebben de 20 duizend studenten 50.232 keer een beroep op het smw gedaan. Dit betekent gemiddeld 2,5 keer contact. Het aantal contacten varieert van 16 tot 5275 per roc.

Hulpvragen

Voor de specificatie van hulpvragen hebben 29 roc's gegevens uit hun smw-registratie beschikbaar gesteld². Er zijn bij de bepaling van de aard van de hulpvraag of hulpvragen zeven hoofdcategorieën onderscheiden. Het gaat daarbij om vragen die te maken hebben met gedragsproblematiek, lichamelijke gezondheidsproblematiek, geestelijke gezondheidsproblematiek, leef- en gezinsomstandigheden, het functioneren op school, sociale netwerken, vrijetijdsbesteding en ingrijpende gebeurtenissen. Met uitzondering van de laatste categorie zijn de hoofdcategorieën elk weer onderverdeeld naar subcategorieën die de aard van de hulpvraag meer in detail beschrijven (zie tabel 3.3).

In veel gevallen is er sprake van meervoudige problematiek maar dit is op basis van de verstrekte data niet uitgebreid te kwantificeren. De verstrekte gegevens zijn namelijk geaggregeerde cijfers op schoolniveau en geen gegevens op individueel niveau. Niettemin kunnen we wel vaststellen dat een deelnemer gemiddeld 1,8 hulpvragen heeft.

Van alle hulpvragen die het smw in het schooljaar 2009/2010 hebben bereikt, heeft een kwart (24%) betrekking op het functioneren op school van de student. Problematisch verzuim, motivatieproblemen en achterblijvende prestaties zijn vaak voorkomende problemen van deze deelnemers. Deze hulpvragen komen van 43% van de deelnemers die bij het smw aankloppen of waarmee het smw in contact is getreden.

Een kwart (23%) van de hulpvragen gaat over de leef- en/of gezinsomstandigheden van de deelnemer. De vragen gaan in het bijzonder over problemen tussen de ouders, financiële problemen van de deelnemer, opvoedingsproblemen, en/of mishandeling of seksueel misbruik. Genoemde hulpvragen hebben betrekking op 41% van de deelnemers.

² De dataverzameling is een zelfrapportage van de scholen; de onderzoekers hadden niet de taak een check op gegevens op juistheid en nauwkeurigheid uit te voeren.

Bij 18% van de hulpvragen (bij 31% van de deelnemers) is er sprake van een vorm van gedragsproblematiek, met name binnen de school en/of zich uitend in internaliserend gedrag.

Minder dan 15% van de vragen heeft betrekking op lichamelijke of geestelijke gezondheidsproblemen, problemen binnen het sociale netwerk van de deelnemer en ingrijpende gebeurtenissen.

	* % van hulpvragen	** % van deelnemers	*** n
1. gedragsproblematiek	17,7	31,2	25
a. internaliserend (naar binnen gericht, stil, teruggetrokken)	5,5	9,7	25
b. externaliserend (naar buiten gericht, expressief, agressief)	3,2	5,7	25
c. binnen de school	6,1	10,7	25
d. buiten de school	2,9	5,1	22
2. lichamelijke gezondheidsproblematiek	11,7	20,5	24
a. ziekte/handicap	4,5	8,0	24
b. verslaving	1,1	1,9	25
c. zwangerschap	0,6	1,0	21
d. psychosomatische klachten	4,1	7,2	27
e. anders	1,4	2,4	19
3. geestelijke gezondheidsproblematiek	10,0	17,6	25
a. depressie, suïcidale klachten, angsten, fobieën, eetstoornissen	5,9	10,5	25
b. anders	4,1	7,1	20
4. leef- en gezinsomstandigheden	23,3	41,0	26
a. financiële problemen deelnemer	4,1	7,3	26
b. financiële problemen gezin	2,7	4,8	23
c. huisvestingsproblemen	2,0	3,6	26
d. problemen tussen ouders	4,2	7,4	26
e. opvoedingsproblemen	3,5	6,2	25
f. verwaarlozing	0,8	1,4	22
g. mishandeling / seksueel misbruik	3,1	5,4	25
h. anders	2,8	5,0	21

Tabel 3.3
Aard van hulp-
vragen smw
roc's schooljaar
2009/2010

(*) percentages tellen op tot 100%, de percenteerbasis is het totaal van het aantal hulpvragen
 (**) percentages tellen op tot meer dan 100%, percenteerbasis is het totaal van het aantal individuele deelnemers die met smw contact hebben gehad
 (***) n = aantal roc's dat aantallen hulpvragen/deelnemers voor de betreffende categorie heeft geregistreerd

5. functioneren op school	24,4	42,9	27
a. problematisch verzuim	6,7	11,8	26
b. motivatieproblemen	5,9	10,4	27
c. achterblijvende prestaties	5,4	9,4	24
d. schoolfactoren (kwaliteit begeleiding, wisseling docenten)	1,2	2,2	24
e. anders	5,2	9,1	19
6. sociaal netwerk en vrije tijd	8,2	14,4	23
a. negatieve vrienden	1,2	2,1	21
b. overlast gevend	0,9	1,5	21
c. geïsoleerd, teruggetrokken	2,0	3,4	23
d. relatieproblemen met leeftijdsgenoten, medeleerlingen	2,8	5,0	23
e. anders	1,3	2,3	18
7. ingrijpende gebeurtenis	4,7	8,4	27

Verleende hulp

Circa de helft van de studenten (45%) die met het smw op een van de 29 roc's contact heeft gehad, is advies verstrekt of heeft een vorm van ambulante hulp gekregen. Bij 36% van de deelnemers heeft het smw advies aan de mentor of docent uitgebracht. In 15% van de gevallen is de deelnemer naar vervolghulp geleid, al dan niet bij een externe instelling. De resterende 3% heeft een ander traject doorlopen. Volgens scholen waarderen deelnemers hulp en advies van het smw met een gemiddeld rapportcijfer 7,3, docenten met een 7,5.

Aoc's en vakscholen

Tien van de 11 aoc's en 6 van de 7 vakscholen bieden schoolmaatschappelijk werk aan. In 2009 beschikten 8 van de 9 aoc's en 5 van de 10 vakscholen over smw.

De gemiddelde capaciteit van het smw is bij aoc's en vakscholen in één jaar verdubbeld. Bij de aoc's van 0,7 naar 1,3 fte (n=8) en bij de vakscholen van 0,4 naar 0,8 fte (n=5). Aoc's en vakscholen opgeteld laten een groei zien van 0,55 naar 1,10 fte per school.

Het potentiële bereik bij aoc's en vakscholen tezamen groeide van 4993 naar 2395 leerlingen per fte smw. Voor een aoc zijn dat 1998 deelnemers en voor een vakschool 3429 deelnemers in 2010.

De invulling van het smw in het middelbaar agrarisch onderwijs en de vakscholen bestaat uit gesprekken met deelnemers (94%), advies en consultatie aan docenten (87%), deelname aan het interne zorgteam (87%), toeleiding naar geïndiceerde zorg (81%) en deelname aan het ZAT (63%).

Minder dan de helft van de schoolmaatschappelijk werkers (44%) is bij het algemeen maatschappelijk werk in dienst, 37% bij de school zelf en 12% bij bureau jeugdzorg. De inhoudelijke aansturing van het schoolmaatschappelijk werk is op 75% van de scholen een zaak van de school zelf en bij 19% een zaak van het algemeen maatschappelijk werk.

Dertien scholen (8 aoc's en 5 vakscholen) hebben gegevens uit hun smw-registratie voor analyse beschikbaar gesteld. Het smw van de 13 scholen samen heeft 5090 contacten met 1828 deelnemers gehad in het schooljaar 2009/2010. Dat zijn gemiddeld 2,8 contacten per individuele deelnemer, even vaak als in het voorgaande schooljaar.

Gedurende het schooljaar had 5,2% van alle deelnemers een of meer contacten met het smw, aanzienlijk meer dan de 1,4% het jaar ervoor.

De top drie van categorieën hulpvragen luidt als volgt (in percentages van alle hulpvragen): gedragsproblematiek (33%), functioneren op school (waaronder verzuim en motivatieproblemen: 26%) en leef- en gezinsomstandigheden (waaronder huisvesting, financiën en problemen ouders: 16%).

In 48% van de gevallen heeft het smw advies uitgebracht aan mentoren en docenten, bij 31% heeft het contact geleid tot ondersteuning of ambulante begeleiding van de deelnemer.

4. Bestuurlijk overleg met gemeenten

In dit hoofdstuk staat het overleg tussen de besturen van mbo-instellingen en gemeenten centraal. Daarbij komen naast gespreksthema's ook schriftelijke afspraken aan de orde over de inzet van lokaal gefinancierde voorzieningen in het mbo. Waar we in dit hoofdstuk spreken over de 'gemeente', bedoelen we de gemeente of gemeenten waar de school een vestiging heeft.

In 2010 meldt 79% van de roc's dat er bestuurlijk of ambtelijk overleg met de gemeente(n) plaatsvindt over verschillende thema's op het terrein van onderwijs, zorg, veiligheid en arbeidsmarkt. In 2009 voerde 91% van de scholen periodiek overleg maar het verschil met 2010 is niet significant.

Van een lijst met dertien onderwerpen over onderwijs, zorg, veiligheid en arbeidsmarkt (zie tabel 4.1) staan er vier bij een meerderheid van de scholen op de gespreksagenda met gemeenten: de inzet van leerplichtzaken en RMC (69%), de aansluiting van school op de arbeidsmarkt voor risicoleerlingen (67%), het veiligheidsbeleid op en rond de school (56%), en de inzet in gecombineerde programma's (onderwijs-zorg-arbeid) voor zover deze zijn (mede)gefinancierd door de gemeente (54%). Andere gespreksthema's zoals de inzet van het maatschappelijk werk, bureau jeugdzorg en de verwijzindex, staan bij 21% tot 46% van de roc's op de overlegagenda.

	2010	2009	2008
inzet leerplicht/RMC (naast inzet in ZAT)	*69	66	88
aansluiting school-arbeidsmarkt voor risicoleerlingen	67	-	-
veiligheidsbeleid op en rond de school	56	63	54
inzet in gecombineerde programma's (onderwijs-zorg-arbeid)	54	56	-
inzet maatschappelijk werk	46	63	51
inzet politie (naast inzet in ZAT)	41	46	-
verwijzindex risicjongeren (VIR)	41	42	46
inzet (jeugd)gezondheidszorg	36	49	42
samenwerking met CJG	36	34	56
inzet bureau jeugdzorg (naast inzet in ZAT)	28	44	-
programma's gedragstraining	28	12	-
inzet (jeugd-)ggz	26	-	-
inzet verslavingszorg (naast inzet in ZAT)	21	32	-
n	39	41	45

Tabel 4.1
Thema's van overleg tussen college van bestuur en gemeente(n), 2008-2010 (meer antwoorden mogelijk, in procenten)

(-) niet opgenomen in vragenlijst
(*) significant verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2008

In vergelijking met 2009 treden er enkele verschuivingen op, maar deze zijn niet statistisch significant. Wel is er in 2010 minder vaak dan in 2008 gesproken over de aanpak van problematisch verzuim en voortijdig schoolverlaten door de inzet van de leerplichtzaken en RMC.

Voor wat betreft de ZAT's voert 49% van de colleges van bestuur van de roc's periodiek overleg met de gemeente(n) over de inzet van externe instellingen in het ZAT, 41% doet dat niet en 10% weet het niet.

Een kwart van de roc's (26%) bespreekt bovengenoemde thema's geheel binnen het kader van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) en 39% doet dat gedeeltelijk, bij elkaar is dat 64%. In 2009 vielen de gespreksonderwerpen volgens 70% onder de LEA. Acht procent van de roc's doet dat buiten het kader van de LEA en 29% weet niet of de gesprekken binnen het kader van de LEA vallen.

De kwaliteit van de samenwerking tussen de school en de gemeente(n) wordt door 56% als voldoende (28%) of goed (28%) bestempeld. In 2009 was 76% positief (54% voldoende en 22% goed). Ruim een kwart (28%) vindt de kwaliteit van de samenwerking onvoldoende noch voldoende en 15% heeft geen oordeel.

Schriftelijke afspraken scholen en gemeente

Tweederde van alle scholen (67%) rapporteert dat zij met de gemeente schriftelijke afspraken hebben gemaakt over een of meer van de bovengenoemde gespreksthema's. In 2009 gold dat voor 83% van de roc's. Dertien procent heeft weliswaar overleg gevoerd maar dat heeft niet geleid tot schriftelijke afspraken en 20% heeft geen overleg gehad met de gemeente.

De afspraken tussen de roc's en de gemeente hebben vooral betrekking op de handhaving van de leerplicht/inzet van RMC (46%), het veiligheidsbeleid op en rond de school (36%), de aansluiting van school op de arbeidsmarkt voor risicoleerlingen (31%) en de inzet van het maatschappelijk werk (31%). In 2009 hadden de schriftelijke afspraken als zwaartepunt de twee wettelijke taken van de gemeente: de aanpak van voortijdig schoolverlaten (RMC) en de bestrijding van verzuim door handhaving van de leerplicht.

	2010	2009
geen afspraken	31	5
weet niet	0	12
schriftelijke afspraken, namelijk over:	69	83
> inzet leerplichtzaken/RMC (naast inzet in ZAT)	46	63
> veiligheidsbeleid op en rond de school	36	42
> maatschappelijk werk (naast inzet in ZAT)	31	42
> aansluiting school-arbeidsmarkt voor risicoleerlingen	31	-
> gecombineerde programma's onderwijs-zorg-arbeid	23	39
> politie (naast inzet in ZAT)	23	27
> Verwijsindex risicjongeren (VIR)	18	32
> samenwerking met CJG	18	15
> programma's gedragstraining met gemeentelijke financiering	13	10
> gezondheidszorg (naast inzet in ZAT)	10	22
> ggz	8	-
> bureau jeugdzorg (naast inzet in ZAT)	8	22
> verslavingszorg	5	17
n	39	41

Tabel 4.2
Voorzieningen
waarover met de
gemeente schriftelijke
afspraken
over de inzet zijn
gemaakt (meer
antwoorden mogelijk,
in procenten,
2009-2010)*

(*) geen significante
verschillen ($p > 0.05$)
t.o.v. 2009
(-) niet opgenomen
in vragenlijst

Aoc's en vakscholen

Zeven van de 11 aoc's en 3 van de 7 vakscholen voeren periodiek bestuurlijk/ambtelijk overleg met de gemeente over uiteenlopende thema's op het gebied van leerplicht, voortijdig schoolverlaten, welzijn, zorg en veiligheid. Dat zijn er bij elkaar opgeteld 10 van de 18, oftewel 56% van de 18.

In 2009 overlegde 42% van de aoc's en vakscholen met de gemeente.

Vier van de 11 aoc's en 3 van de 7 vakscholen hebben over de inzet van functionarissen of voorzieningen op de school schriftelijke afspraken met de gemeente gemaakt (39% van de 18 scholen).

Er is schriftelijke overeenstemming over de volgende onderwerpen (tussen haakjes het aantal aoc's en vakscholen dat afspraken heeft gemaakt):

- > inzet leerplicht/RMC (6);
- > maatschappelijk werk (2);
- > verwijsindex risicjongeren (2);
- > veiligheidsbeleid op en rond de school (1);
- > gecombineerde programma's onderwijs-zorg-arbeid (1).

5. Zorg- en adviesteams in het mbo

De ontwikkeling van het ZAT (zorg- en adviesteam) als louter multidisciplinair casusoverleg voor complexe hulpvragen naar het ZAT als netwerk waarin partijen op meerdere activiteiten samenwerken in de uitvoering van consultatie, preventie en zorgverlening wordt zichtbaar. Steeds meer instellingen zijn binnen de school actief. De afstand tussen onderwijs en zorg wordt kleiner en de onderlinge afstemming wordt snel beter.

Het kabinet wil dat alle scholen in 2011 kunnen beschikken over een goed werkend ZAT waarin structurele samenwerking van het onderwijs met relevante partijen is geborgd.

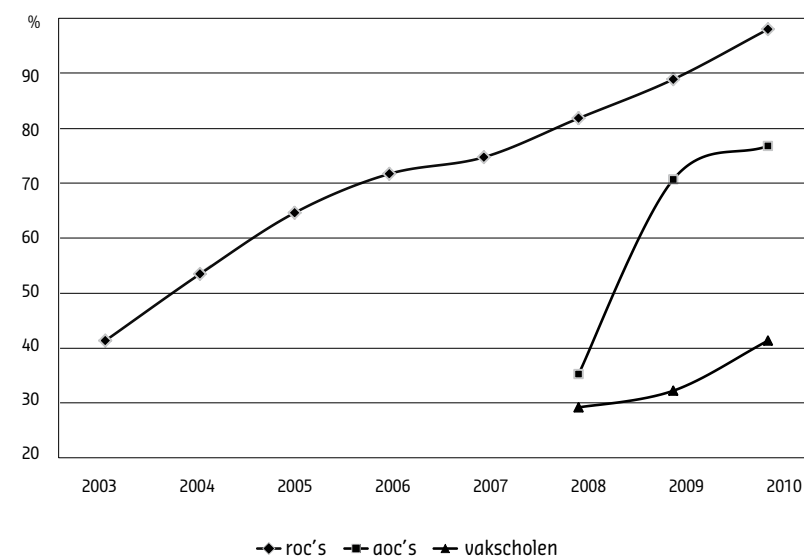
Het ZAT is een multidisciplinair team van professionals uit de geestelijke gezondheidszorg, het algemeen maatschappelijk werk, het (speciaal) onderwijs, de jeugdzorg, de gezondheidszorg en de politie die structureel samenwerken om jongeren en jongvolwassenen met (vermoedens van) emotionele, gedrags-, ontwikkelings- en/of school-/leerproblemen en hun gezinnen en scholen te ondersteunen. Het ZAT is ingebed in de zorgstructuur van de school en sluit aan bij de deelnemerszorg van het onderwijs. De professionals in het ZAT beoordelen snel en vakkundig signalen van docenten die wijzen op de behoefte aan extra zorg voor deelnemers. Het ZAT biedt zelf directe ondersteuning en/of activeert zo snel mogelijk de juiste hulp en ondersteuning voor de student, zijn ouders en docenten en stemt deze hulp af op de geboden (speciale) onderwijszorg. De ZAT's richten zich tevens op vroegsignalering en de inzet van preventieve programma's in en om de school.

In dit hoofdstuk beschrijven we in hoeverre mbo-scholen over een ZAT beschikken, welke functies het ZAT in het mbo vervult, welke partijen naast de school aan het ZAT deelnemen, welke resultaten door het ZAT volgens de school zijn behaald en hoe scholen de dagelijkse praktijk van het ZAT beoordelen.

5.1 Alle roc's beschikken over ZAT

In 2010 heeft 98% van de 44 roc's (toegang tot) een of meer ZAT's. Het aandeel ZAT's is in vergelijking met 2009 met 9 procentpunten gegroeid. In 2003 had nog 42% van de roc's de beschikking over een of meer ZAT's.

Met een nagenoeg volledige dekking graad hebben de roc's van alle onderwijstypen in Nederland de topositie. In het voortgezet onderwijs beschikt 96% van de schoolvestigingen over een ZAT en in het primair onderwijs heeft 67% van de WSNS-verbanden een ZAT.

Figuur 5.1
Dekkingsgraad
mbo-scholen naar
sector, 2003-2010

Met een dekking graad van 98% hebben alle provincies een roc met een of meer ZAT's; alleen in Limburg ligt de dekking graad lager. Twee van de drie roc's in Limburg hebben een ZAT. Het derde roc heeft weliswaar een multidisciplinair afstemmingsoverleg dat functioneel een ZAT is, maar dat wordt door de school niet als ZAT betiteld.

Figuur 5.2
Roc's met ZAT naar
provincies/groot-
stedelijke regio's,
2010 (in aantallen,
N=44)

De getallen in de
kaart representeren
het aantal roc's met
een of meer ZAT's
(vermeld in de teller)
en het aantal roc's in
de regio (vermeld in
de noemer).

Een mbo-instelling kan over meer dan een ZAT beschikken, op centraal niveau of op het niveau van de vestiging, een opleiding of cluster van opleidingen. In 2010 hebben we voor het eerst in het monitoronderzoek een compleet beeld voor alle roc's. De 43 roc's tellen in totaal 112 ZAT's. Dat zijn gemiddeld 2,6 ZAT's per instelling. De helft heeft er 1 of 2, de resterende helft 3 tot 9. In 2009 telden we bij 39 roc's gemiddeld 2,9 ZAT's per instelling. Ten opzichte van 2009 tellen we niet meer ZAT's. In 2008 hadden 34 roc's gezamenlijk 84 ZAT's, gemiddeld 2,4 ZAT's per instelling.

Aoc's en vakscholen

In 2010 hebben 10 van de 13 aoc's met een mbo-afdeling die voor het onderzoek zijn aangeschreven een of meer ZAT's. Drie aoc's beschikken niet over een ZAT. Van alle 12 vakscholen met een mbo-afdeling hebben er 5 een ZAT en 7 niet.

In het vervolg van deze rapportage presenteren we de gezamenlijke resultaten van de 13 ZAT's van de aoc's en vakscholen die de aanvullende vragenlijst over het ZAT hebben ingevuld. We maken vanwege het kleine aantal in de respons geen onderscheid naar aoc's en vakscholen.

5.2 Bereik en omvang besproken deelnemerspopulatie

In 2010 is een ZAT binnen de roc's beschikbaar voor 4198 deelnemers. Dit getal noemen we het potentiële bereik van het ZAT. Voor 2009 en 2008 bedragen de respectieve aantallen 4292 en 4101 deelnemers.

Het potentiële bereik in 2010 varieert van 560 tot 24.700 deelnemers. De spreiding om het gemiddelde is groot vanwege de aanwezigheid van kleine en grote scholen in het onderzoek. De mediaan bedraagt 4200. Dat betekent dat de helft van de ZAT's een maximaal bereik van 4200 deelnemers heeft en de resterende helft van 4300 tot 24.700.

Er zijn 36 ZAT's die rapporteren dat zij gedurende het schooljaar 2009/2010 bij elkaar 1252 leerlingen hebben besproken. Een vijfde van deze besproken deelnemers (20%) volgt een opleiding op niveau 1, 25% op niveau 2 en 36% op niveau 3-4. Van de resterende 18% is het niveau niet bekend.

Deze verdeling wijkt evenals voorgaande jaren af van de verdeling die we op basis van de deelnemerspopulatie in de roc's mogen verwachten. Aan het begin van het schooljaar 2010/2011 volgt 4% van de 470.000 deelnemers in een roc een opleiding op niveau 1, 25% op niveau 2 en 71% op niveau 3-4 (bron: DUO, ILT 2010). Deelnemers op niveau 1 zijn in casusbesprekingen dus sterk oververtegenwoordigd.

Aoc's en vakscholen

Bij elkaar hebben deze scholen 32 ZAT's. Een doorsnee aoc heeft er 2,5 en een vakschool 1,4. Het bereik van een ZAT bij aoc's en vakscholen samen varieert van 86 tot 4440 deelnemers. Dat zijn er gemiddeld 1753 per ZAT. De helft van de 32 ZAT's is beschikbaar voor maximaal 1410 deelnemers.

Uit cijfers van 12 ZAT's blijkt dat er 201 deelnemers door de ZAT's zijn besproken in het schooljaar 2009/2010. Verdeeld naar opleidingsniveau volgt 22% van de besproken deelnemers een opleiding in niveau 1, 35% in niveau 2, 22% in niveau 3-4, en is van 20% het opleidingsniveau onbekend.

5.3 Functies van ZAT

De ZAT's bij roc's vervullen in (zeer) hoge mate vijf functies. Het gaat om het verrichten van interdisciplinaire probleemanalyse van de ingebrachte casussen (79%), de advisering of consultatie van docenten, mentoren en ander schoolpersoneel (74%), de afstemming van (externe) hulpverlening op de onderwijszorg (65%), het voorkomen van schooluitval van in het ZAT besproken deelnemers (61%), en de verwijzing of toeleiding van deelnemers naar een externe instelling voor hulp of zorg (56%).

Een derde tot de helft van de ZAT's vervult ook een functie bij het verkennen van problemen van deelnemers door gesprekken en screening, het geven van kortdurende begeleiding of hulp aan de deelnemer en/of het gezin, en het maken van afspraken over de inzet van preventieve activiteiten van externe instellingen op de school, zoals het spreekuur van de ggz of de verzuimbegeleiding door de GGD.

	2010		2009	2008	2007
	enige mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate
interdisciplinaire probleemanalyse	16	79	61	71	75
advisering/consultatie van schoolfunctionarissen	19	74	71	66	66
afstemmen (externe) hulpverlening op onderwijszorg	35	65	47	41	-
voorkomen schooluitval van in ZAT besproken deelnemers	35	61	-	-	-
verwijzing/toeleiding deelnemers naar externe instelling	40	56	61	57	57
kortdurende begeleiding/hulp aan deelnemer of gezin	40	47	40	32	32
probleemverkenning door gesprekken en screening	44	44	32	43	43
afspraken inzet preventieve activiteiten externe instellingen	40	33	21	17	20
bijdrage aan handelingsplannen	37	23	13	35	39
verrichten (aanvullend) diagnostisch onderzoek	39	19	13	9	9
(voorbereiding) indicatiestel. alternat. onderwijs-zorg-traj.	56	19	8	14	-
(voorbereiding) indicatiestelling voor bureau jeugdzorg	42	12	16	18	20
(begeleiding bij) arbeidstoeleiding kwetsbare deelnemers	44	12	-	-	-
genereren inzicht hulpvragen / ondersteuningsbehoefte	49	**9	11	23	27
n	43		38	79	56

Tabel 5.3
Functies van het ZAT bij roc's, 2007-2010 (in procenten)*

(-) niet opgenomen in vragenlijst
(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2009
(**) significant verschil ($p < 0.05$) t.o.v. 2007

Ten opzichte van 2009 meten we geen statistisch significante verschillen in functies. In vergelijking met 2007 zien we dat ZAT's statistisch significant minder vaak voor zichzelf of de school inzicht genereren in de hulpvragen of ondersteuningsbehoefte.

5.4 Administratieve organisatie ZAT

Het aantal ZAT-vergaderingen waarin casussen worden besproken varieert van 2 tot 20. Gemiddeld wordt er 7 keer per schooljaar vergaderd. De helft vergadert 6 keer of minder.

In 2009 en 2008 waren er gemiddeld 8 en 7 vergaderingen.

Een ZAT-vergadering duurt gemiddeld anderhalf uur volgens 47% van de ZAT-voorzitters en twee uur volgens 42%. Twee procent besteedt een uur en 7% meer dan twee uur. Twee procent weet het niet. In 2009 nam een ZAT-vergadering gemiddeld twee uur in beslag bij 66% van de ZAT's.

Driekwart van de ZAT-vergaderingen (77%) wordt voorbereid in een intern zorgoverleg of ander gestructureerd vooroverleg. Zo gebeurt dat bij 49% altijd en bij 28% soms. Een vijfde van de ZAT's (21%) doet dit niet, en 2% weet het niet.

In 2009 was er bij 56% een voorbespreking en in 2008 bij 68%.

In het team dat de ZAT-vergadering voorbereidt, nemen vooral taakdocenten zorg (76%), de schoolmaatschappelijk werker (76%) en specialisten uit het servicecentrum (52%) deel. Minder vaak maken de leerplichtambtenaar of RMC-functionaris (46%) of andere medewerkers of functionarissen (49%) zoals de ZAT-voorzitter, mentor, zorgcoördinator, counselor of orthopedagoog, deel uit van dit team. Evenals in 2009 melden de schoolmaatschappelijk werker en de zorgcoördinator het vaakst deelnemers aan bij het ZAT voor bespreking. Er is ook een rol voor de mentor of loopbaanbegeleider (42%) en de taakdocent zorg (40%) bij de aanmelding. Bij 21% van de ZAT's melden externe instellingen een deelnemer bij het ZAT aan.

	2010	2009
schoolmaatschappelijk werker	58	47
zorgcoördinator	58	45
mentor of loopbaanbegeleider	42	37
taakdocent zorg	40	26
functionaris externe instelling (bureau jeugdzorg, politie, jgz)	21	21
afdelings- of teamleider	12	16
vertrouwenspersoon	2	11
orthopedagoog	2	8
andere functionarissen (counselor, trajectbegeleider, servicecentrum)	21	26
n	43	38

Tabel 5.4
Functionarissen die deelnemers voor bespreking in ZAT aanmelden, 2009-2010 (meer antwoorden mogelijk, in procenten)*

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2009

De aanmelding van deelnemers voor bespreking in het ZAT verloopt bij 88% van de ZAT's schriftelijk, waarvan 74% met een standaardformulier en 14% zonder standaardformulier. De resterende 12% meldt mondeling aan. In 2009 meldde 76% schriftelijk aan en in 2008 68%.

In 2010 maakt 91% van de ZAT's systematisch gebruik van de verslagen bij de vervolgbesprekingen. Dat was 82% in 2009 en 92% in 2008. Bij de overige ZAT's maakt 2% geen verslag en 7% maakt wel een verslag, maar gebruikt de informatie niet.

Zes van iedere tien ZAT's (63%) kunnen een beroep doen op de school voor administratieve ondersteuning bij het voeren van een ZAT-administratie, 37% kan dat niet. In 2009 meldde 58% dat zij vanuit de school administratieve ondersteuning hebben.

De helft van de ZAT's (54%) heeft met externe instellingen schriftelijke afspraken over de bescherming van de uitwisseling van privacygevoelige informatie over deelnemers tussen het ZAT en externe instellingen. Van deze groep heeft 33% het NJI-modelconvenant gebruikt en 21% een ander convenant. In 2009 had 52% een regeling getroffen en in 2008 59%. Een kwart (26%) heeft hierover geen afspraken gemaakt en 21% weet niet of een dergelijk protocol aanwezig is.

Aoc's en vakscholen

De vier meest voorkomende functies van het ZAT zijn (in aflopende volgorde):

- de advisering of consultatie van schoolfunctionarissen (door 10 van de 13 ZAT's genoemd);
- interdisciplinaire probleemanalyse (8);
- probleemverkenning door gesprekken en screening (7);
- het afstemmen van (externe) hulpverlening op de onderwijszorg (7).

Daarnaast melden 6 scholen de verwijzing of toeleiding van deelnemers naar externe instellingen, de (voorbereiding) van indicatiestelling voor alternatieve onderwijs-zorg-trajecten, en het voorkomen van schooluitval van de in het ZAT besproken deelnemers.

Het aantal ZAT-vergaderingen waarin casussen worden besproken, varieert van 4 tot 20 in het schooljaar 2009/2010. Gemiddeld zijn dat 9,9 vergaderingen. De helft vergadert 8 keer of minder.

De helft bespreekt de deelnemers een tot anderhalf uur.

Zeven van de 13 ZAT's bespreken altijd voorafgaande aan de ZAT-vergadering de aanmelding van een deelnemer in een gestructureerd overleg. Vier doen dat soms en 2 niet.

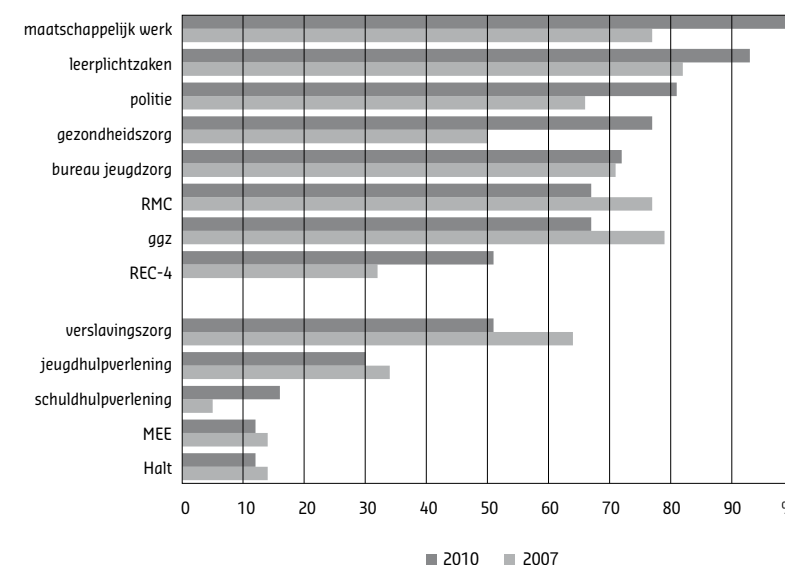
De zorgcoördinator (11/13) en de schoolmaatschappelijk werker (7) melden het vaakst deelnemers aan bij het ZAT voor bespreking. De mentor of loopbaanbegeleider (6) en de taakdocent zorg (6) hebben hierin ook een rol.

Acht ZAT's kunnen een beroep doen op de school voor administratieve ondersteuning bij het voeren van een ZAT-administratie, 5 kunnen dat juist niet. Twaalf ZAT's maken een verslag van de besprekingen die voor vervolgbesprekingen worden aangewend, 1 niet.

Vier ZAT's hebben met externe instellingen schriftelijke afspraken gemaakt over de bescherming van de uitwisseling van privacygevoelige informatie over deelnemers tussen het ZAT en externe instellingen. Acht hebben hierover geen afspraken vastgelegd en 1 weet het niet.

5.5 Deelnemers aan het ZAT

Het ZAT in het mbo bestaat naast medewerkers van de school volgens het referentiemodel van het Nederlands Jeugdinstituut uit acht partnerinstellingen. Deze instellingen worden aangeduid als kerninstellingen van het ZAT. De kerninstellingen in het mbo zijn: RMC, leerplichtzaken, maatschappelijk werk, bureau jeugdzorg, REC-cluster 4, politie, de geestelijke gezondheidszorg (ggz) en de gezondheidszorg. In onderstaande grafiek staan voor 2007 en 2010 de deelnamecijfers van alle instellingen vermeld, de kerninstellingen staan boven in de grafiek.

Figuur 5.5
Samenstelling
ZAT in roc's naar
instellingen, 2007
en 2010

Vier van de acht kerninstellingen participeren in driekwart tot alle ZAT's. Het gaat om: het maatschappelijk werk (100%), leerplichtzaken (93%), de politie (81%) en de gezondheidszorg (77%). In circa tweederde van de ZAT's nemen bureau jeugdzorg, RMC en ggz deel. Ten opzichte van 2007 is de ggz gedaald van plaats twee naar plaats zes. Het REC cluster 4 neemt in de helft van de ZAT's deel. De verslavingszorg neemt van de overige instellingen het vaakst deel (51%).

	2010	2009	2008	2007	2006
maatschappelijk werk	***100	90	82	77	68
leerplichtzaken	93	92	85	82	73
politie	*81	58	67	66	55
gezondheidszorg	77	66	56	50	41
bureau jeugdzorg	72	74	75	71	59
RMC	67	79	80	77	64
ggz	67	63	79	79	55
REC-4	**51	34	32	32	-
verslavingszorg	51	71	63	64	59
jeugdhulpverlening (jeugdzorg-plus, JJI, LVG-zorg)	30	26	29	34	50
schuldhulpverlening	16	13	4	5	-
Halt	12	11	11	14	-
MEE	12	11	14	14	-
andere externe instelling	11	16	8	11	-
n	43	38	79	56	22

Tabel 5.6
Samenstelling ZAT's
naar instellingen,
2006-2010 (in
procenten)

(-) niet opgenomen
in vragenlijst
(*) significant
verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2009
(**) significant
verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2007
(***) significant
verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2007 en 2009

In 2010 zijn voor het maatschappelijk werk en de politie significant hogere deelnamecijfers gemeten dan in 2009. Aangenomen mag worden dat de gestegen deelname van het maatschappelijk werk direct het gevolg is van de landelijke subsidieregeling smw voor het mbo. Bij de overige partijen zijn de verschillen in deelname ten opzichte van 2009 niet statistisch significant. Voor het RMC en de verslavingszorg noteren we lagere percentages die niet significant afwijken van 2009. Bij het RMC is een lager percentage mogelijk te verklaren doordat er meer integratie in taken en functies plaatsvindt met leerplichtzaken van de gemeente. Vergeleken met 2007 zien we een (significant) toegenomen participatie van het maatschappelijk werk en van het REC-cluster 4.

Het CJG is in 9% van de ZAT's vertegenwoordigd. In 2009 was dat bij 11% het geval. De helft van de ZAT's (54%) kan een beroep doen op de dienstverlening van het CJG in de gemeente. Vorig jaar was dat bij 37% van de ZAT's het geval. De overige 46% kan dat niet, omdat er geen contact is (42%) of omdat er nog geen operationeel CJG in de gemeente is (4%).

Samenstelling ZAT's naar kerninstellingen

In 2010 is 74% van de ZAT's samengesteld uit een maatschappelijk werker, een leerplichtambtenaar en een politieagent.

De huidige top vier van de vaakst deelnemende kernpartijen – maatschappelijk werk, leerplichtzaken, politie en gezondheidszorg – komt bij 58% van de ZAT's voor.

In 14% van de ZAT's participeren alle acht kernpartijen samen (8% in 2009).

Overigens wordt bij 56% van de ZAT's de functie van leerplichtambtenaar en RMC-medewerker door een en dezelfde instelling of functionaris vervuld. Bij 28% gaat het om twee verschillende instellingen. De rest van de ZAT-voorzitters heeft daar geen inzicht in (16%).

Deelnamefrequentie

Drie kerninstellingen nemen, gemeten naar deelnamefrequentie, in 67% tot 95% van de ZAT's altijd deel aan de casusbesprekingen. In aflopende volgorde zijn dat het maatschappelijk werk, leerplichtzaken en de gezondheidszorg. Bureau jeugdzorg, RMC en de ggz nemen in circa de helft van de ZAT's altijd deel aan de casusbesprekingen. De politie en het speciaal onderwijs nemen altijd deel bij respectievelijk 33% en 16% van de ZAT's. De verslavingszorg is evenals voorgaande jaren van alle niet-kernpartijen het vaakst aanwezig: 23% neemt altijd deel aan de besprekingen.

Er zijn geen statistisch significante verschillen in deelnamefrequentie ten opzichte van 2009 maar wel ten opzichte van 2007. Het maatschappelijk werk, de leerplichtambtenaar en de gezondheidszorg nemen in vergelijking met twee jaar geleden frequenter deel aan het ZAT. Voor instellingen voor verslavingszorg en jeugdhulpverlening zoals jeugdzorg-plus, justitiële jeugdinrichting (JJI) en LVG-zorg, noteren we een lagere deelnamefrequentie.

	altijd				op verzoek			
	2010	2009	2008	2007	2010	2009	2008	2007
maatschappelijk werk	**95	84	77	71	5	5	5	5
leerplichtzaken	**86	87	75	68	7	5	10	14
gezondheidszorg	**67	57	43	36	9	8	13	14
bureau jeugdzorg	58	66	68	64	14	8	6	7
RMC	53	68	68	64	14	11	11	13
ggz	51	53	61	61	16	11	18	18
politie	33	29	30	30	49	29	37	36
REC-4	16	13	19	18	**35	21	13	14
verslavingszorg	**23	42	47	45	28	29	17	20
MEE	12	8	9	9	0	3	5	5
schuldhulpverlening	12	3	2	3	5	11	2	2
jhv (jeugdzorg plus, JJI, lvg-zorg)	**9	18	24	27	**21	8	5	7
Halt	0	5	4	5	12	5	8	9
andere instelling of functionaris	5	6	4	5	7	10	4	5
n	43	38	79	56	43	38	79	56

Tabel 5.7
Samenstelling
ZAT's bij roc's naar
frequentie deelname
van externe instel-
lingen, 2007-2010
(in procenten)*
(-) niet opgenomen
in vragenlijst
(*) geen significante
verschillen ($p > 0.05$)
t.o.v. 2009
(**) significant
verschil ($p < 0.05$)
t.o.v. 2007

Aoc's en vakscholen

Zeven van de acht kerninstellingen in het mbo nemen bij 9 tot alle 13 ZAT's deel.

Alleen de deelname van de ggz blijft achter (in 4 van de 13 ZAT's vertegenwoordigd).

De leerplichtambtenaar en de maatschappelijk werker zijn ook in 2010 de vaakst genoemde partners van het ZAT.

Vier scholen geven aan dat een vertegenwoordiger van het CJG deelneemt aan het ZAT. Zeven scholen geven (ook) aan dat zij een beroep kunnen doen op de dienstverlening van het CJG.

	deelname	altijd	op verzoek
maatschappelijk werk	13	11	2
leerplichtzaken	12	10	2
politie	10	4	6
bureau jeugdzorg	9	7	2
gezondheidszorg	9	6	3
RMC	9	4	5
REC-4	9	4	5
ggz	4	1	3
verslavingszorg	5	4	1
andere jeugdhulpverleningsinstelling (jeugdzorg plus, JJI, lvg-zorg)	5	1	4
Halt	4	0	4
schuldhulpverlening	4	0	4
andere instelling of functionaris (orthopedagoog)	3	2	1

Tabel 5.8
Deelnemers ZAT bij
aoc's en vakscholen
naar deelnamefre-
quentie, 2010 (in
aantallen, n=13)

5.6 Borging samenwerking partners in ZAT

De afspraken tussen mbo-instellingen en externe instellingen voor (geestelijke) gezondheidszorg, leerplicht, speciaal onderwijs, welzijn en veiligheid vormen het thema van het eerste deel van deze paragraaf. Daarbij ligt de nadruk op centrale samenwerkingsafspraken tussen scholen, externe instellingen en gemeenten.

In het tweede deel stellen we voor de ZAT's afzonderlijk vast met welke partijen er schriftelijke samenwerkingsafspraken zijn gemaakt.

Afspraken over de samenwerking tussen schoolbesturen en externe instellingen voor leerplichtzaken/RMC, zorg, welzijn, veiligheid en (speciaal) onderwijs worden mede om efficiencyredenen het best centraal geregeld en niet op elke afzonderlijke vestiging of per groep van opleidingen. Voor negen van de belangrijkste instellingen werkzaam op een van de bovengenoemde terreinen is nagegaan in welke mate scholen daarmee centraal schriftelijke samenwerkingsafspraken hebben gemaakt. Uit de antwoorden blijkt dat 81% van de roc's met een tot negen instellingen centrale afspraken heeft over de inzet in het ZAT. De resterende 19% heeft op centraal niveau met geen enkele instelling afspraken gemaakt.

Meer in detail zien we dat met het maatschappelijk werk, mede

aangezet door de landelijke stimuleringsmaatregel, het vaakst centraal schriftelijke afspraken zijn gemaakt, gevolgd door de afdeling of dienst leerplichtzaken en de (jeugd)gezondheidszorg van de gemeente(n) waar de school is gevestigd.

	afspraken	geen afspraken	onbekend
algemeen of schoolmaatschappelijk werk	75	25	0
leerplichtzaken	69	25	6
gezondheidszorg	67	28	6
RMC	61	33	6
bureau jeugdzorg	58	36	6
ggz	56	39	6
verslavingszorg	44	47	8
politie	36	56	8
REC-4	33	50	17

Tabel 5.9
Externe instellingen
waarmee centraal
schriftelijke samen-
werkingsafspraken
zijn gemaakt (n=36)

Een minderheid van de roc's (42%) heeft een ZAT-stuurgroep waarin het management van de deelnemende partnerinstellingen is vertegenwoordigd. Meer dan de helft (56%) heeft geen stuurgroep en 3% weet het niet. Bij 13 van de 15 roc's met een stuurgroep in de respons (87%) neemt de gemeente deel aan de stuurgroepbesprekingen.

Afspraken bij ZAT's

Partners van het ZAT maken mondelinge of schriftelijke afspraken over hun deelname en inzet. In het onderzoek meten we de borging van de afspraken aan de hand van schriftelijke overeenkomsten. Zes van negen partners in het ZAT hebben in meerderheid hun samenwerking schriftelijk vastgelegd. De percentages schriftelijke afspraken variëren over deze zes partijen van 52% tot 74%. We meten in vergelijking met 2009 voor alle kerninstellingen behalve de politie en REC-cluster 4, en voor de verslavingszorg hogere percentages schriftelijke afspraken. Voor twee instellingen, het maatschappelijk werk en RMC, zijn de verschuivingen statistisch significant. Ten opzichte van drie jaar eerder zijn er significant hogere percentages voor het maatschappelijk werk, RMC en leerplichtzaken.

	2010			2009			2007			n		
	schft	mond	totaal	schft	mond	totaal	schft	mond	totaal	2010	2009	2007
maatschappelijk werk	**74	23	98	50	29	79	51	30	81	43	34	43
RMC	**66	28	93	37	43	80	37	40	77	29	30	43
gezondheidszorg	64	27	91	52	28	80	50	18	68	33	25	28
leerplichtzaken	*63	35	98	43	34	77	41	41	82	40	35	46
bureau jeugdzorg	52	39	90	50	29	79	48	23	71	31	28	40
ggz	52	41	93	42	33	75	50	23	83	29	24	44
verslavingszorg	46	41	86	33	37	70	44	25	69	22	27	36
REC-4	45	50	95	-	-	-	-	-	-	22	13	18
politie	34	37	71	36	36	72	35	35	70	35	22	37

Dit jaar rapporteert 47% van de ZAT's dat zij met de meeste tot alle deelnemende instellingen de omvang van hun inzet in het ZAT hebben vastgelegd. Dit percentage schommelt sterk in de tijd: 24% in 2009 en 41% in 2008. Bij 16% van de ZAT's zijn deze afspraken met een minderheid van de deelnemende partners gemaakt en bij 16% in zijn geheel niet. Een vijfde van de respondenten (21%) weet het niet.

Tabel 5.10
Deelname aan casus-
overleg ZAT naar
regeling (schriftelijk,
mondeling en totaal
van alle afspraken)
en deelnemers, 2007-
2010 (in procenten)

(*) significant
verschil (p<0.05)
t.o.v. 2007
(**) significant
verschil (p<0.05)
t.o.v. 2007 en 2009
(-) te weinig respon-
denten (n<20)

Aoc's en vakscholen

Twee ZAT's hebben afspraken over de onderlinge samenwerking tussen partijen in het ZAT vastgelegd in het modelconvenant van het Nederlands Jeugdinstituut en 3 in een ander convenant, 7 hebben niets vastgelegd en 1 weet het niet.

Het schriftelijk vastleggen van de inzet van externe partners in het ZAT is geen regel, eerder uitzondering. Van de partijen die in 9 tot alle 13 ZAT's deelnemen, maakt het schoolmaatschappelijk werk het vaakst schriftelijke samenwerkingsafspraken (bij 9 van de 13 ZAT's). De volgende partijen doen het minder frequent: leerplichtzaken (in 6 van de 12 ZAT's), bureau jeugdzorg (4/9), REC-4 (4/9), gezondheidszorg (3/9), RMC (3/9) en de politie (2/10).

Drie scholen betalen externe instellingen (waaronder de gezondheidszorg, het schoolmaatschappelijk werk en REC cluster 4) voor hun inzet in het ZAT, 7 doen het niet en 3 weten het niet.

Financiering van externe instellingen in het ZAT

Maar een kleine groep scholen in het mbo (9%) meldt dat zij meebetalen aan de inzet van een of meer externe instellingen. De meerderheid (73%) doet dit niet en 16% kan hierover geen uitsluitsel geven. Vorig jaar meldde 24% dat de school de inzet van externe partijen (mee)financiert en in 2008 was dat 10%. Waar het meefinancieren gebeurt betreft het vooral het (school) maatschappelijk werk (volgens 3 van de 4 ZAT's met cofinanciering).

5.7 Werkrelaties met politie en justitie

Zeven van iedere tien ZAT's (70%) melden dat zij een werkrelatie hebben met de politie. In 2009 was dat 61% en in 2008 77%. De verschillen tussen de percentages zijn niet significant. Ongeveer een kwart (23%) heeft geen werkrelatie met de politie en 7% weet het niet.

Negen procent van de ZAT's in 2010 tegen 3% in 2009 heeft werkafspraken met het Justitieel Casusoverleg. Driekwart (74%) heeft geen afspraken en 16% weet niet van het bestaan. Eveneens een minderheid van de ZAT's (14%) werkt samen met Veiligheidshuis, 70% niet en bij 16% is dat onbekend. In 2009 had 5% samenwerkingsafspraken.

Aoc's en vakscholen

Bij de aoc's en vakscholen onderhouden 9 van de 13 ZAT's een werkrelatie met de politie. Drie ZAT's doen dat niet en 1 weet het niet. Twee ZAT's hebben werkafspraken gemaakt met het Justitieel Casusoverleg. Geen van de ZAT's rapporteert afspraken te hebben met het veiligheidshuis.

Beoordeling van het functioneren van het ZAT

De kern van deze paragraaf gaat over de beoordeling van de dagelijkse praktijkvoering in het ZAT. Eerst kijken we naar knelpunten bij het toeleiden van studenten naar instellingen voor zorg en hulpverlening. Daarna presenteren we de jaarlijkse resultaten van de zelfbeoordeling van het ZAT.

Knelpunten bij doorverwijzing naar instelling voor zorg of hulp

Er doen zich problemen voor bij de verwijzing of toeleiding door het

ZAT naar zorg- of hulpverleningsinstellingen. Dit jaar meldt 49% van de ZAT's hierin knelpunten te ondervinden. De resterende helft ondervindt geen problemen. Vorig jaar rapporteerde 58% van de ZAT's problemen.

Voor een aantal instellingen is nagegaan in welke mate er zich knelpunten voordoen en wat daaraan volgens het ZAT ten grondslag ligt. De ggz wordt door 35% van de ZAT's ook in 2010 het vaakst genoemd als instelling waarbij de doorverwijzing problemen oplevert. De problemen worden veroorzaakt door wachtlijsten (30%) en in mindere mate door de leeftijdsgrens van 18 jaar (5%).

ZAT's klagen in het bijzonder over bureaucratische stroperigheid, privacyproblemen in de uitwisseling van informatie en de leeftijdsgrens van 17-18 jaar.

Bureau jeugdzorg is ook in 2010 als tweede instelling genoemd waarmee ZAT's het meest problemen hebben met doorverwijzen of interventie. Deze instelling wordt door 33% genoemd. De leeftijdsgrens van 18 jaar wordt het vaakst (19%) aangemerkt als knelpunt, gevolgd door wachtlijsten (12%) en andere, veelal procedurele, redenen. Bij de overige vier instellingen genoemd in tabel 5.11 ervaart minder dan 14% van de ZAT's problemen.

In een aanvullende analyse is nagegaan of er een samenhang bestaat tussen (niet-) deelname van ggz-instellingen en bureau jeugdzorg aan het ZAT enerzijds en de ervaren knelpunten bij deze instellingen anderzijds. Voor geen van beide instellingen hebben we een significante samenhang gevonden.

	knelpunten		reden#		
	2009	2010	wachtlijst	leeftijd	anders
ggz	45	35	30	5	5
bureau jeugdzorg	34	33	12	19	7
maatschappelijk werk	16	14	7	0	5
schuldhulpverlening	13	12	0	0	7
verslavingszorg	8	7	2	0	0
MEE	8	7	0	0	2
andere instelling	5	9	5	2	0
n	39	43	43		

Tabel 5.11
Knelpunten bij doorverwijzing door ZAT naar instellingen, 2009-2010 (in procenten)*
(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2009
(#) antwoord "niet ingevuld" niet vermeld, meer antwoorden mogelijk

Het oordeel over de termijn waarin een verwijzing naar hulpverlening door de ZAT-partners wordt gerealiseerd, is uitgedrukt in een gemiddeld rapportcijfer van 7,1 (n=36). De cijfers variëren van 5 tot 9; 42% geeft een 7 en 28% een 8. In 2009 werd een gemiddeld rapportcijfer 6,8 uitgedeeld.

5.8 Beoordeling van functioneren van ZAT

De rapportcijfers die scholen uitdelen over het functioneren van het ZAT, variëren van 6 tot 8, 49% geeft een 7 en 31% een 8. Gemiddeld komen de scholen uit op 7,1 (n=39). In 2009 was het oordeel gemiddeld 6,9, in 2007 en 2008 een 7,2.

De jaarlijkse beoordeling van het functioneren van het ZAT door ZAT-voorzitters laat in vergelijking met voorgaande jaren op een enkele uitzondering na geen verschuivingen zien. Dat blijkt uit de analyse van de scores op een lijst met zeventien onderdelen van het dagelijkse praktijkuitvoering door het ZAT.

In 2010 zijn er zes onderdelen die door minimaal driekwart van de voorzitters als goed tot zeer goed worden beoordeeld. Het betreft in aflopende volgorde:

- de samenwerking tussen de leden van het ZAT (95%);
- de expertise van de deelnemende partijen (86%);
- de structuur en het planmatig verloop van het casusoverleg (84%);
- het voorzitterschap (79%);
- de duidelijkheid van de verslaglegging van ZAT-afspraken (79%);
- de afstemming met de deelnemende externe instellingen (77%).

De samenwerking tussen de leden van het ZAT en de expertise van de deelnemende partijen figureren sinds 2007 in de top twee.

Acht van de zeventien aspecten van het functioneren wordt door 51% tot 72% van de ZAT's als (zeer) goed beoordeeld. Drie aspecten zijn door een minderheid van de ZAT's als goed of zeer goed beoordeeld. Ten opzichte van 2009 en 2007 is er een aantoonbare verbetering opgetreden in de afstemming tussen het ZAT en de deelnemende externe instellingen, bij de overige aspecten zijn er geen significante veranderingen opgetreden.

	2010			2009	2008	2007
	(zeer) slecht	gaat wel	(zeer) goed	(zeer) goed	(zeer) goed	(zeer) goed
samenwerking tussen deelnemers	0	2	95	84	84	86
expertise van deelnemers	0	12	86	79	89	93
structuur en planmatig verloop van het casusoverleg	0	14	84	68	75	71
voorzitterschap	0	12	79	76	79	79
duidelijke verslaglegging ZAT-afspraken	0	16	79	68	72	71
afstemming met externe instellingen	2	12	*77	55	58	52
hulpverleningscapaciteiten van functionarissen in ZAT	2	19	72	66	62	61
aantal deelnemers in relatie tot effectiviteit	2	21	72	55	68	64
nakomen van afspraken	0	28	70	63	73	77
kwaliteit van de ZAT-administratie	0	23	63	50	54	55
duidelijkheid rond dossiergebruik (privacy)	5	26	63	42	54	55
helderheid procedures en afspraken	0	37	61	55	56	55
inbedding in structuur van interne deelnemerszorg	9	33	54	42	32	34
snelheid van handelen	5	40	51	63	54	55
randvoorwaarden voor functioneren	5	44	47	55	49	45
adequate consultatiemogelijkheden voor docenten	7	44	42	53	39	34
tijdige verwijzing van leerlingen	23	44	26	34	24	27
n			43	38	79	56

Tabel 5.12
Oordeel over functioneren ZAT, 2007-2010 (in procenten)#

(#) percentages 'geen oordeel' niet vermeld
(*) significant verschil (p<0.05) t.o.v. 2007 en 2009

Aanknopingspunten voor kwaliteitsverbetering functioneren van ZAT's

In 2009 noteerden we tien verbeterpunten van het functioneren. Daarbij werd door ons de lat gelegd bij scores op de aspecten die door minimaal 25% met 'gaat wel' of door minimaal 10% met 'zeer slecht tot slecht' werden beoordeeld. In 2010 levert dit criterium acht verbeterpunten, twee minder dan in het voorgaande jaar.

De lijst met aspecten die verbetering behoeven, ziet er als volgt uit: (in aflopende volgorde van frequentie):

- randvoorwaarden voor functioneren;
- adequate consultatiemogelijkheden voor docenten;
- tijdige verwijzing van leerlingen;
- snelheid van handelen;
- helderheid van procedures en afspraken;
- inbedding in de structuur van de interne deelnemerszorg;
- het nakomen van afspraken;
- duidelijkheid rond het dossiergebruik (privacy).

Eén onderdeel scoort bij meer dan 10% van de ZAT's slecht. Het gaat om de tijdige verwijzing van leerlingen naar het ZAT, aldus 23% van de ZAT's.

Evaluatie van werkprocessen

Evenals in voorgaande jaren melden acht van iedere tien ZAT's (79%) dat zij hun werkprocessen jaarlijks of frequenter evalueren. Bij 12% worden werkprocessen niet geëvalueerd en 9% weet het niet of dat gebeurt. Alle ZAT's die hun werkprocessen evalueren, gebruiken de uitkomsten als input voor de bijstelling van de werkprocessen.

Aoc's en vakscholen

Bij 5 van de 13 ZAT's doen zich wel eens problemen voor bij de doorverwijzing van deelnemers naar zorg of hulpverleningsinstellingen. Volgens deze ZAT's doen de problemen zich voor bij de doorverwijzing naar de ggz (volgens 4), het maatschappelijk werk (1) en bureau jeugdzorg (1).

De beoordeling van de termijn waarin een verwijzing naar hulpverlening wordt gerealiseerd, krijgt evenals in 2009 een gemiddeld rapportcijfer 7,1 (n=13). De cijfers variëren van 6 tot 8. Het meest gegeven cijfer is een 7 (door 8 van de 13 scholen).

Het algemene oordeel over het functioneren van het ZAT, uitgedrukt in een rapportcijfer, is gemiddeld 7,2 (n=13). Dat was 7,5 in 2009. De rapportcijfers variëren van 6 tot 8; 6 geven een 7 en 5 een 8.

Acht onderdelen van de wijze waarop het ZAT werkt, worden door 9 tot 11 ZAT's als (zeer) goed beoordeeld. Het betreft: de helderheid procedures en afspraken, het nakomen van afspraken, voorzitterschap, de structuur en planmatig verloop van het casusoverleg, het aantal deelnemers in relatie tot effectiviteit, de duidelijke verslaglegging van ZAT-afspraken, hulpverleningscapaciteiten van functionarissen in het ZAT en de snelheid van handelen.

Aspecten van het functioneren waarvan minimaal 7 van de 13 ZAT's zeggen dat het wel gaat of slecht is, kunnen als verbeterpunten aangemerkt worden. Het betreft: de duidelijkheid rond dossiergebruik (privacy), randvoorwaarden voor functioneren en de adequate consultatiemogelijkheden voor docenten. Deze thema's werden ook vorig jaar als verbeterpunt aangemerkt.

Negen van de 13 ZAT's evalueren minimaal een keer per jaar het functioneren van het ZAT, 2 doen het niet en 2 weten het niet.

	(zeer) slecht	gaat wel	(zeer) goed	geen oordeel
helderheid procedures en afspraken	0	2	11	0
nakomen van afspraken	0	2	9	2
voorzitterschap	0	2	9	2
structuur en planmatig verloop van het casusoverleg	0	2	9	2
aantal deelnemers in relatie tot effectiviteit	2	2	9	0
duidelijke verslaglegging ZAT-afspraken	0	4	9	0
kwaliteit van de hulpverlening door functionarissen in het ZAT	0	3	9	1
snelheid van handelen	0	2	9	2
samenwerking tussen deelnemers	0	2	8	3
expertise van deelnemers	0	0	8	5
afstemming met externe instellingen	0	5	8	0
kwaliteit van de ZAT-administratie	0	6	7	0
inbedding in structuur van interne deelnemerszorg op school	0	4	6	3
randvoorwaarden voor functioneren	1	6	6	0
tijdige verwijzing van deelnemers	0	6	5	2
adequate consultatiemogelijkheden voor docenten	2	5	4	2
duidelijkheid rond dossiergebruik (privacy)	0	9	3	1

Tabel 5.13
Oordeel van aoc's
en vakscholen over
functioneren ZAT,
2010 (in aantallen,
n=13)

5.9 Gepercipieerde resultaten van het ZAT

Jaarlijks beoordelen scholen in de vragenlijst de resultaten van hun ZAT. Dat doen ze aan de hand van een lijstje met vijftien resultaatgebieden. Het betreft door de school ingeschatte of gepercipieerde resultaten. Elk resultaatgebied wordt beoordeeld op een 3-puntschaal met de volgende antwoordcategorieën: 'niet of nauwelijks', 'in enige mate' en in '(zeer) hoge mate'. De resultaatgebieden staan met de scores in tabel 5.14 vermeld.

De ZAT's behalen naar het oordeel van een meerderheid van de ZAT-voorzitters in (zeer) hoge mate resultaten bij:

- goede samenwerking tussen school en externe instellingen bij hulpverlening (80%);
- verdieping en verbreding in de probleemstelling van de besproken deelnemers (75%);
- doeltreffende aanpak van problemen (61%);
- snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp (55%).

De samenstelling van deze top vier is sinds 2007 ongewijzigd, alleen de volgorde wisselt per jaar. De percentages voor drie van de vier resultaatgebieden waarop in (zeer) hoge mate resultaten zijn behaald, wijken af van die van 2009 en 2007, maar de verschillen zijn niet statistisch significant.

Bij vier resultaatgebieden worden volgens tweederde of meer van de ZAT's in enige mate resultaten geboekt: de goede samenwerking tussen school en externe instellingen, de verdieping en verbreding in de probleemstelling, de doeltreffende aanpak van problemen, en het snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp.

	*2010			2009	2008	2007
	niet/ nauwelijks	enige mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate	(zeer) hoge mate
goede samenwerking school en externe instellingen	0	18	80	68	79	82
verdieping en verbreding in de probleemstelling	0	25	75	55	67	73
doeltreffende aanpak van problemen	0	39	61	68	63	68
snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp	2	43	55	55	60	62
planmatig handelen in de psychosociale begeleiding	5	50	41	26	42	45
tijdig signaleren van problemen van deelnemers	9	55	36	24	-	-
tijdige verwijzing van deelnemers	18	54	29	40	-	-
verbeteren welbevinden deelnemers met problemen	2	68	29	24	22	20
goede ondersteuning docenten en mentoren in de omgang met deelnemers met problemen	11	61	29	18	32	30
vermindering van aantal voortijdige schoolverlaters	9	61	21	18	14	16
goede terugrapportage vanuit externe partijen	13	66	21	16	24	27
vermindering van problematisch verzuim	7	70	21	13	-	-
snelle indicatie van bureau jeugdzorg	38	34	16	16	-	-
vermindering van problematisch gedrag deelnemers	9	71	14	18	8	7
verbeteren leerprestaties deelnemers met problemen	7	70	13	21	13	11
n		43		38	79	56

Tabel 5.14
Gepercipieerde resultaten ZAT's naar resultaatgebieden, 2007-2010 (in procenten)##

(*) geen significante verschillen ($p > 0.05$) t.o.v. 2007 en 2009
(#) percentages 'geen oordeel' niet vermeld
(-) niet opgenomen in vragenlijst

Op vier resultaatgebieden boeken ZAT's geen of nauwelijks resultaat volgens 11% tot 38% van de ZAT-voorzitters. Deze resultaatgebieden zijn (in aflopende volgorde van frequentie):

- › de snelle indicatie van bureau jeugdzorg;
- › de tijdige verwijzing van deelnemers;
- › een goede terugrapportage vanuit externe partijen;
- › een goede ondersteuning van docenten en mentoren in de omgang met deelnemers met problemen.

In 2009 werden deze resultaatgebieden met uitzondering van de tijdige verwijzing van deelnemers ook al genoemd.

De behaalde resultaten van het ZAT worden door de ZAT's met gemiddeld 6,9 ($n=38$) gewaardeerd. De rapportcijfers variëren van 5 tot 8; 50% geeft een 7 en 26% een 6. In 2009 en 2008 werd 6,8 en 6,9 gescoord.

Evaluatie van resultaten

Voor de meeste ZAT's (88%) is het inmiddels gemeengoed om hun resultaten jaarlijks of frequenter te evalueren. In voorgaande jaren evalueerde 84%. Zeven procent evalueert niet en 5% weet het niet. De resultaten van de evaluatie worden door 92% aangewend voor eventuele bijstelling van het beleid.

Acht van de tien ZAT's (79%) evalueren de resultaten én werkprocessen en 7% evalueert resultaten noch werkprocessen. In 2009 evalueerde 75% beide aspecten en 5% geen van beide.

Aoc's en vakscholen

Het algemene oordeel over de gepercipieerde resultaten van het ZAT, uitgedrukt in een rapportcijfer, is gemiddeld 7,2 (n=13). In 2009 werd gemiddeld 7,1 gescoord. De rapportcijfers zijn 7 of 8. Het meest gegeven cijfer is een 7 (10/13). De top drie van in (zeer) hoge mate behaalde resultaten luidt evenals in 2009 als volgt: goede samenwerking tussen school en externe instellingen (12/13), verdieping en verbreding in de probleemstelling (10) en doeltreffende aanpak van problemen (11).

Op geringe afstand staan: snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp (9), planmatig handelen in de psychosociale begeleiding (7), tijdige verwijzing van deelnemers (7) en tijdig signaleren van problemen van deelnemers (7).

Een snelle indicatie door bureau jeugdzorg is een resultaatgebied waarop de meeste ZAT's ook in 2010 (3) geen resultaten van het ZAT zien.

De resultaten van het ZAT worden door 9 van de 13 ZAT's jaarlijks of vaker geëvalueerd.

Acht ZAT's evalueren zowel werkprocessen als resultaten op regelmatige basis.

	geen	enige mate	(zeer) hoge mate
goede samenwerking tussen school en externe instellingen	0	1	12
doeltreffende aanpak van problemen	0	2	11
verdieping en verbreding in de probleemstelling	0	3	10
snel mobiliseren van passende begeleiding of hulp	0	4	9
planmatig handelen in de psychosociale begeleiding	0	6	7
tijdige verwijzing van deelnemers	0	6	7
tijdig signaleren van problemen van deelnemers	1	5	7
verbeteren welbevinden van deelnemers met problemen	0	7	6
vermindering van problematisch verzuim	1	7	5
goede ondersteuning docenten/mentoren in omgang met deelnemers met problemen	2	6	5
vermindering van aantal voortijdige schoolverlaters	1	7	4
verbeteren leerprestaties van deelnemers met problemen	2	8	3
vermindering van problematisch gedrag van deelnemers	2	8	3
snelle indicatie van bureau jeugdzorg	3	7	3
goede terugrapportage vanuit externe partijen	0	11	2

Tabel 5.15
Gepercipieerde
resultaten ZAT's bij
aoc's en vakscholen
naar resultaatge-
bieden, 2010 (in
aantallen, n=13)#

(#) aantallen 'geen
oordeel' niet vermeld

Bijlage 1 Betrouwbaarheidsmarges

Het is gebruikelijk bij enquêteonderzoek betrouwbaarheidsmarges aan te geven.

De gehanteerde betrouwbaarheidsmarges in het onderzoek zijn afgeleid uit de onderstaande tabel. De afwijkingsmarges gelden voor een normale verdeling en een betrouwbaarheid van 95%.

Deze tabel laat zich als volgt lezen. Bij een totaal van 100 respondenten van wie 25% ja zegt op de vraag ‘-Bent u het hiermee eens?’, (zie grijsgekleurde cel in tabel met een marge van 8,9 links en rechts van het gevonden percentage) ligt dit percentage in 95% van de gevallen in werkelijkheid tussen 16,1% (25,0-8,9) en 33,9% (25,0+8,9). Hoe groter de steekproef, hoe kleiner de marges. Genoemde marges gelden bij benadering.

aantal respondenten	gevonden percentage			
	5% ja 95% nee	10% ja 90% nee	25% ja 75% nee	50% ja 50% nee
50	7,1	9,3	12,8	14,5
100	4,9	6,4	8,9	10,2
200	3,3	4,4	6,2	7,2

Tabel A
95%-betrouwbaarheidsmarges bij gegeven absoluut aantal en percentage

Bijlage 2 Gebruikte afkortingen

AKA-opleiding	opleiding voor arbeidsmarktgekwalificeerd assistent
aoc	agrarisch opleidingscentrum
CJG	centrum voor jeugd en gezin
fte	fulltime-equivalent
G4-gemeenten	vier grootste gemeenten van Nederland: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht
GGD	Gemeentelijke Geneeskundige Dienst
ggz	geestelijke gezondheidszorg
JCO	Justitieel Casusoverleg
JJI	justitiële jeugdinrichting
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
MEE-organisaties	ondersteuningsorganisaties voor mensen met een beperking (onder wie mensen met een lichamelijke handicap of chronische aandoening, een verstandelijke handicap of autismespectrumstoornis)
NJi	Nederlands Jeugdinstituut
REC	regionaal expertisecentrum
RMC	regionale meld- en coördinatiepunten (punten waar alle schoolverlaters zonder startkwalificatie (diploma havo, vwo of mbo-2) tot en met 23 jaar worden gemeld)
roc	regionaal opleidingscentrum
smw	schoolmaatschappelijk werk
vmbo	voortgezet middelbaar beroepsonderwijs
WSNS-verband	samenwerkingsverband Weer samen naar school (samenwerking tussen basisscholen waarbij men ernaar streeft om kinderen met (leer)problemen in het regulier onderwijs te laten blijven en niet te verwijzen naar speciale scholen voor basis-onderwijs)
ZAT	zorg- en adviesteam

Het Nederlands Jeugdinstituut: hét expertisecentrum over jeugd en opvoeding

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen, dan kunt u terecht op onze website www.nji.nl. Wilt u op de hoogte blijven van nieuws uit de jeugdsector? Neem dan een gratis abonnement op onze digitale *Nieuwsbrief Jeugd*.

